

*Navro'zi
olam
barchamizga
muborak bo'tsin!*

ENLIGHTENMENT

XALQ ZIYOLILARI GAZETASI

معرفت

1931-yidan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2017-yil 21-mart, seshanba № 23 (8984)

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИГА НАВРЎЗ ТАБРИГИ

Азиз ватандошлар!

Она диёримизга барчамиз орзишиб кутган, гўзал ва дилбар фасл — Наврӯзи олам кириб келмоқда.

Ана шу улуг айём — шарқона янги йил билан каттаю кичин барча юртдошларимизни чин қалбимдан самимий муборакбод этаман.

Мана шу кўтлугунда сиз азизларга, сиҳат-саломатлик, баҳт ва омрада, оиласарингизга тинчлик-хотиржамлик, файз барака тилайман.

Муҳтарам дўстлар!

Бу йилги Наврӯз байрами барча шаҳар ва қишлоқларимизда умумхалқ сайиллари тарзида ўтаганни унга ўзгача файз ва шукух бағишламоқда.

Наврӯз руҳи ва фалсафаси Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йилининг фоя ва мақсадлари

билин ўйғун ва ҳамоҳанг равишида намоён бўлмоқда.

Эл-юртимиздаги азиз инсонлар бир-бирларини кутлаб, дала ва қўйлар, боғ ва майдонларда Наврӯз байрамини шоду хуррамлик билан нишонламоқдалар. Дошқозонларда сумалаклар пишириб, дастурхонларга баҳор неъматларини тортиб, саил-томошалар қўймоқдалар. Шу ёргу кунларга етказгани учун шукроналар айтмоқда.

Ўзаро меҳр-оқибат, саҳоват ва муруватт кўрсатиш, табаррук кек-саларимизни иўклиш, ногиронлар, ёрдамга муҳтоҳ инсонлар ҳолидан хабар олиш, ҳашарлар ўтказиб, юртимизни янда обод кишиш каби савобли ишларимиз Наврӯзининг файзига янада файз кўшмоқда.

Хурматли юртдошлар!

Бугун фидойи деҳқон ва фермерларимиз катта орзу-умид билан янги мавсумни бошламоқдалар. Барчамиз уларни чин дилдан табриклаб, ийлими кутлуғ келсин, ҳосилимиз мўл бўлсин, деб энг эзгу тилакларимизни билдирамиз.

Наврӯзи олам Ватанимизда яшаётган барча миллат ва эзат ва-киллари учун, бутун ҳалқимиз учун энг суюкли байрамдир.

Бугун биз юртимизда мана шундай кўтлуг байрамни нишонлаш баробарида, бутун дунёда тинчлик ва хотиржамлик бўлишини, узоқ ва яқин барча давлатларининг ҳалқалирига тараққиёт, фарононлик ҳамда равнақ тилаймиз.

Азиз ва муҳтарам ватандошларим!

Барчангизни Наврӯз айёми билан яна бир бор табриклаб, ўзимнинг қалбимдаги энг самимий тилакларимни изҳор этаман.

Наврӯзи олам юртимизга тинчлик-омонлик, баҳту саодат, кут-барака олиб келсин!

Ҳар бир оила, ҳар бир хонадонда яхши кунлар, тўй-томошалар кўп бўлсин!

Барчамизнинг эзгу орзу-ниятларимиз ушалсин!

Осмонимиз мусаффо, юртимиз тинч, ҳалқимиз омон бўлсин!

Наврӯз байрами барчамизга муబорак бўлсин!

**Шавкат МИРЗИЁЕВ,
Ўзбекистон
Республикаси
Президенти**

БАХТЛИ-САОДАТЛИ ХАЛҚИМИЗНИНГ ЭНГ ҚАДИМИЙ ВА ФАЙЗЛИ БАЙРАМИ

Мамлакатимиз бўйлаб Наврӯз сайиллари бўлиб ўтмоқда

Қўрли-кировли кунлар ортда колди. Кўнгиллар кўклам суруридан яйрамоқда. Она замин узра баҳорий насим эса бошлади. Табиятда мўъжизавий ўйғунлик кузатилмоқда: кечагина оппоқ кордан қадди-басти эгилган, ҳаракатон совуқда дийдираган дов-дарахтлар буғун куртак ёзи. Нозик новдаларга гул битди, кўйғос гуллаган боғлар капалак ва болариларга ошён бўлди.

Кўёшнинг қайноқ тафтини соғинган майсалар кўзни кувнатиб, кўкка бўй чўзди. Бутун борликда ўйғониш, янгиланиш, яшариш манзаралари.

Борликдаги ўйғониш, янгиланиш ва яшариш озод ва обод Ватанимизга боқий байрам, кут-барака, тўқинлик ва меҳру оқибат рамзи — Наврӯзи олам келганидан дарак беради.

Юртимиз тинч. Осмонимиз мусаффо. Бир дунё орзулар билан эртани кутиб, келажакка ишоншиб, тўю-томошалар қилиш, янги ўй-хойлар солиши, Ватан тараққиётiga муносиб хисса юшиши ниятида яшаётган ҳалқимиз "Хуш келибсан ўлкамизга, Наврӯзи олам, қадаминг кутлуг бўлсин! Юртимиздаги тинчлик-омонлик-

ка кўз тегмасин!" деб Наврӯзга пешваз чиқмоқда...

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг жоғрий йил 28 февралдаги "2017 йилги Наврӯз умумхалқ байрамига тайёргарлик кўриш уни ўтказиш тўғрисида"ги қарорига мувоғиқ Наврӯз байрами бу йил мамлакатимизда умумхалқ сайили сифатида нишонланмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев байрам сайлига чиқди. (Давоми 2-бетда.)

ЎЗБЕКИСТОН ВА РОССИЯ ПРЕЗИДЕНТЛАРИ БИР-БИРЛАРИНИ ҚУТЛАДИЛАР

Ўзбекистон Республикаси билан Россия Федерации ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнастилганининг 25 йиллиги муносабати билан Россия Президенти Владимир Путин Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевга табрик йўллаган.

Россия Президентининг кутловида бундай дейилади: «Ўтган йилларда Россия — Ўзбекистон муносабатлари стратегик шериклик даражасига кўтарилди. Кенг қамровли сиёсий мулоқотлар, савдо-иктисодий, илмий-техникавий, гуманитар ва бошча соҳалардаги самарали ҳамкорлик фаол ривожланмоқда. Мамлакатларимиз минтақавий ва ҳалқаро аҳамиятга эга долзарб масалалар юзасидан изчил ҳамкорлик қилиб келмоқда.

Биргаликдаги саъй-ҳаракатларимиз билан Россия ва Ўзбекистон ҳалқлари Фаровонлиги, Марказий Осиёда тинчлик, хавфсизлик ва баркарорликни мустаҳкамлаш йўлида ўзаро муносабатларнинг барча жиҳатларини янада ривожлантишишимизга ишонч комил.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг кутловида «Ўтган тарихий даврда Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги серқирига ва кўп томонлами муносабатлар ривожида салмоқли натижаларга эришилган» мамнуният билан таъкиданланган.

Давлатимиз раҳбарининг кутловида таъкиданланганидек, «Бугунги кунда Россия Ўзбекистоннинг йирик савдо ва инвестициявий ҳамкори хисобланади. Нефть-газ комплекси, машинасозлик ва электротехника саноати, тўқимачилик, фармацевтика ва озиқ-овқат тармоқлари, кишлос хўжалиги маҳсулотларини чукур қайта ишлаш бўйича йирик лойиҳалар биргалиқда амалга оширилмоқда ва янги лойиҳалар тайёрланмоқда. Икки мамлакат ҳудудлари ўртасида бевосита алоқалар ривожланмоқда».

Президентимиз «Москвада бўлиб ўтадиган учрашувимиз Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги кўп киррали ва узоқ муддатли стратегик шериклик ва иттифоқчилик муносабатларимизни ҳар томонлами мустаҳкамлаш ва янада ривожлантишишга хизмат килади», деб ишонч билдирган.

Ўза

ЎЗБЕКИСТОН ВА ХИНДИСТОН ПРЕЗИДЕНТЛАРИ БИР-БИРЛАРИНИ ҚУТЛАДИЛАР

Ўзбекистон Республикаси билан Хиндистон Республикаси ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнастилганининг 25 йиллиги муносабати билан Хиндистон Президенти Прранаб Мукержи Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевга табрик йўллаган.

Хиндистон Президенти кутловида бундай дейилади: «Сиз Жаноби Олийларига, Ўзбекистон Республикаси хукумати ва ҳалқига мамлакатларимиз ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 25 йиллиги муносабати билан ўзимнинг самимий табрикларимни йўлашдан фоят мамнунман.

Хиндистон билан Ўзбекистон ўртасида кўп асрлик дўстлик ва ҳамкорлик ришталари мавжуд. Ҳамкорлигимиз икки томонлами асосда, шунингдек, бутун дунёда тинчлик ва осойишталини саклаш, ҳалқаримиз тараққиётни ва фаровонлиги йўлида ҳалқаро формулат доирасада изчил ривожланниб бораётганини мамнуният билан таъкидлайди. Ўтган 25 йил давомида биз янада яқинлашдик ва стратегик шериклик муносабатларимиз ўзаро манфаатли барча соҳаларда мустаҳкамланди».

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ўз кутловида дунёдаги долзарб масалалар юзасидан икки мамлакатнинг сиёсати ва позицияси яқинлигини, БМТ ва бошча нуфузи ҳалқаро тузилмалар доирасада изчил ривожланниб бораётганини мамнуният билан таъкидлайди. Ўтган 25 йил давомида биз янада яқинлашдик ва стратегик шериклик муносабатларимиз ўзаро манфаатли барча соҳаларда мустаҳкамланди».

Давлатимиз раҳбари «Ўзбекистон барча йўналишлар, хусусан, савдо-иктисодий, инвестициявий, илмий-техникавий, маданий-гуманитар соҳалардаги муносабатларни янада кенгайтириш, бунинг учун мавжуд улкан салоҳиятдан тўлиқ фойдаланишга тайёр» эканими қайд этган.

Президентимиз мамлакатларимиз биргаликдаги саъй-ҳаракатлари билан тенг ҳукукли ва узоқ муддатли ҳамкорлини Ўзбекистон ва Хиндистон ҳалқлари манфаатлари йўлида сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқишига ишонч билдирган.

Ўза

БАХТЛИ-САОДАТЛИ ҲАЛҚИМИЗНИНГ ЭНГ ҚАДИМИЙ ВА ФАЙЗЛИ БАЙРАМИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Пойтахтимизнинг Абдулла Кодирий номидаги маданият ва истироҳат бойи байрамона беизатилган. Карнай-сурнай садолари эрта тонгдан ҳалқни сайилга чорлади.

Эзгулик, муҳаббат, ҳайр-саҳоват, муруват, шафқат ва шафоат, янгилиш ва яшариш айёми қалбларга сурур, олам-олам кувонч ва янги-янги орзу-ҳаваслар баҳш этади.

Боғи худуди «Наврӯз олам муборак!», «Хар кунимиз Наврӯз бўлсин!», «2017 йил — Ҳалқ билан мулоқот ва инсон мағфалатлари йили» каби широрлар, хушбўй гулу чечаклар билан беизатилган. Турса ранг байракчалар ҳилтиради, ранго-ранг шарлар майнин эпкинларда таъкиданланган.

Сайнада ҳалқимизнинг тархи, маданияти, урф-одат ва анъаналарини акс этирган айвонлар, йўлак бўйлаб устаю хунармандлар, ганҷкорлар, каштаду зуҷа чеварлар миллий либосларимизни, дўмбира, доира каби ҳалқ чолғу асбобларини, миллий буюмларни намоний этмоқда.

Давлатимиз раҳбари кўргазмага кўйилган маҳсулотларни кўздан кечиди. Усталар билан сұхбатлашиб, байрам билан таъкидлайди.

Президентимиз байрам сайдида иштирок этадиган хорижий давлатлар элчинонадари ва ҳалқаро ташкилотлар вақиллари билан кўришиб, уларни байрам билан муборакбод этди.

Мўйлови сабза урган йигитлар кўклам, ўйини — чиллак, зувиллатар, норгул йигитлар от жиловини эркин кўйиб-чопишиб, беллашади. Қоқигулдан бошига чамбараклар тақиб олган қизлар қошларига ўсим тоғтишиди. «Беш тош», «Мак-мак» ва «Оқ теракми, кўк терак?» ўйинлари, Наврӯз сайди қатнашчиларини хушнуд этди. Дошқонлонлардаги қайнаған сумалак ифори оламини тутиди. Сочларига жамалак тақиқан қизлар шўх-шодон рақсга тушади.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев концерт дастурини томоша қилди. Лапарлар, кўшиқлар, ҳалқ термалари, ас-кениячилар пайрови қизиди. Фольклор жамоаларининг кўй-кўшиқлари күшлар чуғурига, кўркм фавворанинг жилдиришига ўксалтириш борасидаги ишлар иззил амала оширилди.

Биринчи Президентимиз Ислом Каримов раҳномонигида амалга оширилган ҳалқимизнинг муносиб ҳаёт сифатини таъминлаш, оналиқ ва болаликни химоя килиш, аҳоли, аввало хотин-қизлар учун ижтимоий, машиший ва тиббий шароитларни янада яхшилаш, тиббий маданиятини юксалтириш борасидаги ишлар иззил амала оширилди.

Биринчи Президентимиз Ислом Каримов раҳномонигида амалга оширилган ҳалқимизнинг муносиб ҳаёт сифатини таъминлаш, оналиқ ва болаликни химоя килиш, аҳоли, аввало хотин-қизлар учун ижтимоий, машиший ва тиббий шароитларни янада яхшилаш, тиббий маданиятини юксалтириш борасидаги ишлар иззил амала оширилди.

Шавкат Мирзиёев мазкур соҳага, янни, ҳалқимиз саломатлигига алоҳида эътибор қараштади. Жорий 5 январь ва 7 февраль кунлари Президентимиз раислигидаги соғлиқни сақлаш тизимида муммомлар ва соҳанинг ривожланнишни истиқболларига бағишиланган йигилиш бўлиб ўтти, давлатимиз раҳбари нишондиган 2016 йилдан 31 оқтябрдаги «Аҳолини дори-дармон вosisi

тарилини ва тиббиёт буюмлари билан таъминлашни янада яхшилашга доир чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори, 2017 йил 16 мартағи «Шошилинг тиббий ёрдамни янада такомилаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ғи фармони бу борадаги ишларни янги босқичга кўтаришда мухим омил бўлмоқда.

...Тошкент шахрининг барча туманларида ўтган байрам сайдиларида Олий Мажлис Сенати аъзолари, Қонунчилик палатаси депутатлари, давлат ва жамоат ташкилотлари, мамлакатимиздаги элчинонадар ва ҳалқаро ташкилотлар ваколатхоналари вакиллари, пойтахтимиз меҳмонлари иштирок этди.

Пойтахтимизнинг Мирзо Улугбек номидаги маданият ва истироҳат боғи ҳам эрта тонгдан гавжум бўлди. Аҳолини ҳалқ сайлига чорлаган овозлар дилларга жўшқинлик башилади.

Ватанни, баҳорни мадҳ этувчи кўй-кўшиқлар янгради. Жажжи болажонлар кўклим дараси чориши бўлган байчек, ялпиз, чумомалар улашиди. Бир томонда аския айтатётган нурионийларнинг қаҳ-қаҳаси кўтарила, бир ёқдан айтишуда бас келмайтган қизларнинг кулгулари акс-садо беради.

Мустакиллик Йилларининг ҳар йили юқсан довонлар, зарвони ютуқлар, бетимсол ўзгарышлар билан Ватанимиз тархи зарварақларига битилмоқда. Тарихан кисқа даврда миллий қадиряятларимиз, урф-одат ва анъаналаримиз тикланди. Замонавий демократик давлат куришининг мустаҳкам пойдерори кўйилди ва мустаҳкамланди. Ўзбекистон иктисодиёти жадал ривожланётган, ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфраструктури масюни, банкомат тизими барқарор етакчи мамлакатлар сафидан мунносиб жой олди.

2016 йилнинг июн ойидаги Тошкентда Ўзбекистон раислигига Шанхай ҳамкорлик ташкилоти давлат раҳбарири қенгашининг навбатдаги мажлиси катта муввафқият билан ўтди.

Ҳалқимизнинг фидокорона меҳнати ва қатъияти эвазига эришилаётган ютуқ ва натихиялар кўйчиликнинг ҳавасини тортомко. Бу нуфузли ҳалқаро ташкилотлар, тадқиқот институтлари томонидан ўзён килиёттан ҳалқаро рейтингларда яқол ўз исботини топмоқда.

Шундай фараҳбахш дамларда она табиатда рўй берабётган яшариш, янгиланишларни калбидан ўтказётган юртшодшаримизнинг кўнглида шодли, яна бир Наврӯзга эсономон етганимиз, элу юртимиз тинчлиги ва фаровонлиги учун шукроналик туйғулари жўш уради.

(Давоми 3-бетда.)

БАХТЛИ-САОДАТЛИ ХАЛҚИМИЗНИНГ ЭНГ ҚАДИМИЙ ВА ФАЙЗЛИ БАЙРАМИ

(Давоми. Боши 1-, 2-бетларда.)

...Қалблардаги Наврӯз завқи фуслор майдонларга кўчади. Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий бўғига байрамни мадҳ этувчи саррин кўй оғушида кўз ўнгимизда баҳорнинг ажаб манзаралари, она юртимизнинг бетимсол таровати на-моён бўлади.

Фольклор-этнографик жамоаларнинг ранг-барангашула ва рақслари, шўх яллаларда, полвону чавандозлар чиқишида Наврӯзинг хилмаҳил ва ноёб кирралари намойиш этилади.

Мустақиллик йилларида биз илгари тасаввур ҳам қиполмаган, бугун ўзимизга гурур бағишиб, ўзгалирнинг хавасини тортаётган юксак мэралларга эришмокдамиз. Бунинг замира мустақиллик, халқимизнинг фидокорона меҳнати, узокни кўзлаб амалга оширилаётган оқилона сиёсат мұжассам.

Ватанимиз мустақиллик ингизнинг дастлабки йилларидан мамлакатимиз худудларини ўзаро боғлайдиган замонавий транспорт коммуникациялари барпо этиш долзарб мала сифатида кун тартибига кўйилди. Янги темир йўллар куриш, мамлакатимизнинг ягона ва яхлит темир йўл тизимини барпо этишга ётибор қаратиди.

2016 йилнинг 22 июнь куни узунлиги 123,1 километр бўлган Ангрен—Поп электрлаштирилган темир йўли ва 19,2 километрлик Камчиқ туннели ишга туширилди.

Бу мамлакатимиз иктисадий курдатини мустақимлаш, транзит ва сайдеҳлик салоҳиятини юксалтириш ва темир йўл тармомини янада ривожлантиришга, дунё ҳамжамияти билан муносабатларни юкори боскичга кўтаришига хизмат килиди.

Наврӯз байрамини ўтказиши ёш авлодни тарбиялаш, халқимиз ижодиётининг энг яхши намуналари мисолида улар дунёкарашини шакллантиришига, дунё ҳамжамияти билан муносабатларни юкори боскичга кўтаришига хизмат килиди.

Ёшларнинг ўз ақл-заковати, истеъодини туттишни намоён этиши, маҳоратини муттасил ошириб бориши, юксак маънавияти, баркамол авлод бўлиб вояга этишига қаратилган ётибор ва ғамхўрлик самарасида халқаро майдонларда Ватанимиз шон-шуҳратини улуглашга қодир ўғил-қизлар сафи кенгаймокда.

Фарзандларимиз камолоти халқаро мусобакаларда ҳам яққол намоён бўлаётir. Бразилиянинг Рио-де-Жанейро шаҳрида бўлиб ўтган XXXI ёзги Олимпия ўйинларида спортичларимиз 4 олтин, 2 кумуш, 7 бронза медални кўлга киритиб, Ўзбекистон ёшлари ҳеч кимдан кам эмаслиги ва ҳеч качон кам бўлмаслигини яна бир бор исботлади.

Рио-де-Жанейро шаҳрида ўтган XV ёзги Паралимпия ўйинларида спортичларимиз эришган юксак галабалар халқимизга чексиз фурур-ифтихор бағишилади. Ўзбекистон спортичларни мазкур нуғузли мусобакада 8 олтин, 6 кумуш ва 17 бронза медални кўлга киритиб, Ватанимиз обрў-этиборининг янада юксалишига муносаби хисса кўшиди.

— Инсон ва унинг меҳнати қадр топган юртда яшаш энг улуг баҳт, халқаро майдонларда Ватанини шаравфлаш, унинг обрўси юксалишига хисса кўшиши энг олий саодатdir, — дейди XXXI ёзги Олимпия ўйин-

лари совиндори Бектемир Мелик-ўзиев. — Камтарона меҳнатимизни юксак баҳолаган давлатимиздан чексиз миннатдормиз. Бу катта ишончи янада юксак мэраллар сарирагbatлантириди ва чорлади.

...Жарчи овози, карнай-сурнай, ногоролар садоси пойтахтимиздаги «Анкор-Локомотив» истироҳат бўғига Наврӯз сайли бошланганидан даражада.

Боғ йўлаклари бўйлаб чопаётган, варрак учираётган болалар қийқириги оламини туради. Дошқозонда ховури чиқиб турган ошдан лаганларга тортилоқда. Сўрида аскиячилар кулгуси авжига олади. Элимиз сўйган хонандалар ижросидаги кўй-кўзиллар боғ узра таралмоқда.

Баҳор ва Наврӯз — ёшлик, гўзаллик, беғуборлик, покизалик тимсолларидир, — дейди Ўзбекистон давлат хисмоний тарбия институти талабаси Тўлқин Киличев. — Биз, ёшларнинг қалбida доимо баҳор ҳукмрон. Мустақилликнинг йил йилларидан бошланган баркамол авлонди тарбиялашга қаратилган давлат сиёсати изчил давом эттирилмоқда. 2016 йил 14 сентябрда «Ёшлара оид давлат сиёсати тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Конунининг қабул қилинishi навқи-

гуларини юзага чиқарадиган, севинчлари, орзу-ниятларини, умидларини дўстлари, яқинлари билан баҳам кўрадиган қутлуғ кун эканини намоён этиди. Бу жиҳатлар мамлакатимизда ўзбек, қорақалпок, қозоқ, тоҷик, қыргиз, рус, бошкird, корейс ва бошқа миллатларга мансуб 2 минг 600 дан зиёд аҳоли аҳилинок истиқомат қилаётir. Ҳудудимизнинг ободлиги ана шу ахилликдан.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев раҳнаомагига ҳаётта татбиқ этилаётган изчил ислоҳотлар, амалий сайди-харакатлар янги тараққиёт мэралларини егаллаш, замон шиддатига мос тарзда ривожланиш, халқимиз манфаатларини таъминлашга қаратилгани билан фоят аҳамиятилди.

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан иш бошланган Ҳалқ қабулхоналари инсон манфаатларни устуворлигини таъминлашнинг таянч нуқтаси, ҳокимият органлари ва ҳалқ ўртасида ишонч кўпргиши бўлиб хизмат килмоқда.

Ҳалқ билан мулокот ва инсон манфаатлари йилида Президентимиз жойларда аҳоли билан самимий мулокотлар қилмоқда, уларнинг фикр ва таклифлари билан қизикмозда.

— Президентимиз Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан қабул

рон авлодга бекиёс шодлик, фурур ва ифтихор бағишилади.

Бугун мамлакатимиз иктисадий ётида туб таркибий ўзгаришлар амалга оширилди, замонавий хоналар барпо этилди. Асака, Смарқанд ва Хоразмдаги автомобиль заводлари, Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи, Кўнғирот сода заводи, Дехқонобод калийи ўйтлар заводи, Тошкент вилоятидаги мотор заводи каби юкори технологияли саноат корхоналари иктисадийтимизнинг локомотивига айланди. 2016 йилда уларнинг сафига Устурт газ-кимё мажмуаси ва Қандим газни қайта ишлаш мажмуаси кўшилди.

Пойтахтимизнинг Сергели туманидаги "Green Park" маданият ва истироҳат бўғига бўлиб ўтаетган Наврӯз сайлида ҳаётимиз, тутумлашимиз спортичларни айланади. Наврӯз сайлилари сочларига тоблагар таққан қизлар айтишви, бўз ўйигитларни турмуш тарзимиздан айланади ва спорт ўйинлари, онахонлар пиширган сумалагу ҳалим, ҳазилу ас-кияр билан янада завқли, янада шукухли бўйди.

...Хар тунинг қадр ўлубон, хар кунин бўлсин Наврӯз". Буюк бобон-калонимиз Алишер Навоийнинг бу бокий сатрлари Наврӯз ҳар бир инсон савимий, тоза ниятларини, туй-

ҳам бошқача ўтмоқда, — дейди Кегайли туманидаги "Нурли бўстон" маҳалла фуқаролар йигини маслаҳатчиси Олтингул Муҳамбетова. — Маҳалламида ўзбек, қорақалпок, қозоқ, тоҷик, қыргиз, рус, бошкird, корейс ва бошқа миллатларга мансуб 2 минг 600 дан зиёд аҳоли аҳилинок истиқомат қилаётir. Ҳудудимизнинг ободлиги ана шу ахилликдан.

Фаргона водийсизнинг байрамга тайёрлариги ўзгача бўлди. Андижон вилоятida бўлиб ўтган байрам сайлига «Наврӯз — тинчлик, бирордларни ва қардошлик байрами» мазмуни сингдирилиб, сайилда миллий маддий марказлар вакилларининг турли ҳалқлар урф-одат ва анъана-турлини акс эттирувчи кўргазмалари, миллий либослар намойиши бўлди. Дастурхона миллий таомлар тортилиб, отахону онахонлар тақлиф этилди.

— Шу кунларга етказганига шукр, — дейди блуқбошилик меҳнат фарзиси, «Шуҳрат» медали сохибаси Равноҳон Жуманиёзова. — Юртимиз обод, ҳаётимиз тинч, дастурхонимиз тўкин. Бу ҳалқимизнинг нияти холис сиёсати, давлатимиз раҳбарнинг оқилона сиёсати самарасидир. Бу йилги тантаналар ҳалқ сайли тарзида ўтаетгани байрамга ўзгача мазмун касб этмоқда.

Қашқадарёнинг тогларга туташ адирларида Наврӯз сайли кўпкари ва кураш мусобакаларига уланиб кетди. Қарши шаҳрида Наврӯз байрами тантаналари эрта тонгда карнай-сурнай, доира садолари билан бошланди. Одамларнинг ўз-кўзларида шодумонлик. Набираси кўлидан тутган отахон онахонлар, беғубор болакайлар, баҳордек ла-тофати хотин-қизлар, жўшкун йигитлар Наврӯз сайлига ошиқмоқда...

— Наврӯз тантаналарини томоша қилар эканман, мамлакатимиз мустақиллик йилларида ҳар тоғонлама ривожланани, одамларимизнинг турмуш даражаси ўсиб, дунёкараши ўзгариб бораётганига яна бир бор аммн бўлдим, — дейди Сергели туманинг ҳокими ўринбосари, туман хотин-қизлар кўмитаси раиси Диорлом Рахимжонова. — Мамлакатимизда кенг қўллами сиёсий, иктисадий ва ижтимоий ислоҳотларни изчил давом эттиришга қаратилган устувор йўналишилар белгиланиб, уларнинг ижросини тўлаконли таъминлаш бўйича барча давлат ва жамоат ташкилотлари олдига аниқ вазифалар кўйилмоқда.

Наврӯз умумхалқ байрами Самарқанд вилоятининг барча худудларидан ҳам ўзгача сурур, кўтарикин кайфияти билан нишонланмоқда.

Тантаналарда бадийӣ ва ҳаваскор ансамбллар, эстрада хонандалари иштирокида концертлар, театротомашалари ўюштирилди, байрам ярмаркаси ўтказилиб, ош дамланди. Сумалак ва бошқа Наврӯз таомлари тортилди.

Алишер Навоий номидаги марказий истироҳат бўғига «Сўғдиёна» маданият ва истироҳат бўғига амфитеатрида Фольклор гуруҳлари, бадийӣ ҳаваскорлик жамоалари ва эстрада хонандаларининг чиқишилари ўюштирилиб, ҳудудга хос бўлган анъана ва урф-одатлар асосида саҳна кўришилари, спорт ўйинлари намойиш этилди.

Мамлакатимизнинг барча шаҳар ва қишлоқларида Наврӯз сайиллари давом этмоқда.

Орзиқиб кутилган қарор

фаолиятимизни янги босқичга кўтариши шубҳасиз

Истиқлол йилларидаги юртимизда амалга оширилаётган көнгүлдөмөнүштөрдөң көмүржынын түркізділігін салыстыруда мүнисипалитеттердің тағы да маңыздырылғанын көрсөттөлгөн. Бұл мүнисипалитеттердің тағы да маңыздырылғанын көрсөттөлгөн.

Кадрлар тайёrlаши миллий дастурда академик лицейлар ўкувчиларининг кизиқишлиари ва қобилиятларининг хисобага олган ҳолда уларнинг жадал интеллектуал ривоҷлашини таъминлаш, чукурлаштирилган, ихтиослаштирилган тизим асосида ўқитиш алоҳидаги кўрасатиб ўтилган.

тириш чора-тадбирлари тўғрисидағи қарори бу каби муммалорнинг ҳал этишини таъминлашади. Ҳусусан, қарорда белгиланган ўқув гурӯларини 26 нафар ўкувчидан ортиқ бўлмаган тарзда шакллантириш, чукурлаштириш ўрганиладиган фанлар бўйича ама-

Инсоннинг тафаккури, ақпий салоҳиятни ижтимоий бойлик хисобланади. Шундай ўқувчилар борки, улар умумий ўрта таълим жараёнинда майян йўналтиш бўйича ўзларининг нобёб иктидор ва салоҳиятларини намоён этадилар. Миллӣ дастурда академик лицейлар айнан шу мақсадни амалга ошириши, иштэъодди ўғил-қизларни тарбиялашга хизмат қилиши кўзди тутилган эди.

Бирок охирги йилларда буталабларга түлік риоқ килинмай, ұкувчилар танловсиз қабул қилинадын академик лицейларға иқтидорлы, истеңдөлді ұкувчилар қатори касб ёки йұналиш танлашда түгірі қарор қабул қыла олмаган тегиши ұкув фанлариниң чүкүр үзлаштырып имконияттаға бүлмеган ұкувчилар ҳам қабул қилиниси оддий ҳолға айланып қолған зеди. Натижада академик лицей ұкувчиларининг олий таълим мұассасаларига кириш күрсаткышы пасайшы, олий таълим мұассасаларига киролмаган, аниқ бир касб-хунарга зәға бўлмаган ұкувчиларининг эса, ишга жойлашиб шумомиси мавжуд зеди. Гурӯларда ұкувчилар соң 30, бაъзиларида 35 нафаргача етар, бу холат фанларни чүкүр үзлаштыришга салбий таъсир кўрсатарди. Очигини айтиш керак, ҳаттоқи битиручиларининг атиғи 10 физигина олий таълим мұассасаларига үқишига кираёттган академик лицейлар ҳам фанпости киритаёттанды.

Эди. Ушо қарօп академик лицейлардагы шу каби мұаммаларни ижобий ҳал этиб, үкүв жарадёнинг сифаты ва самарадорлыгыни ошириш, умумтәлім мактабларининг әнг қобилияларын битирүчиларини академик лицейларға танлап олиш, әшларнинг ўзлари танлаган йұналишлар бүйірінде мұтахассисларни атталаушы шароиттегі әртегінде.

Президенттіңнан 2011-йыл 14 мартда кабыл қынган «Урта маңсус, қасб-хунар таралыми мұсасасалары фоалиятиниң янада такомиллаштыру» тәжірибелілік меморандумында

Munosabat

osabat Президенттимиз Шавкат Мирзиёевнинг 2017 йил 15 марта кабулот килинган “Тошкент ахборот-технологиялари университетининг фаолитини янада та-комиллаштириш чора-тад-бирлари тўғрисида”ги карори она заминимизда яшаб-утган буюк алломаларни муносиб ворисларни камолот топтириш, университет ва унинг филиалларидага таҳсис олаётган ёшларга таълим-тарбия бериш ва иман-фарзинг юксак чўққиларини эгаллаши учун зарур шарт-шароитларни яратиш хамда мамлакатимиз иқтисодийнинг етакчи тармоқлари учун ах-

борт-коммуникация технологиялари соҳасида юқори малақалари мутахассисларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириша бекиёс аҳамиятга эга.

Компьютер ва дастурий инжинирингнинг асоси ҳисобланган алгоритмларни размий номининг Тошкент ахборот технологиялари университетига берилиши ўшларда миллий гурӯр салисишга хизмат қиласди. Буном университеттага жуда мосбўлди. Мухаммад ал-Хоразмийнинг жаҳон илми-фарзанди, жумладан, математика, геометрия, астрономия, тарих, география ва бошقا фанларнинг ривожига улкан хисса кўшгани барчага маълум.

да ахборот технологиялариг аҳамияти тобора ортармоқ ва соҳаларининг лардаги барча янгилини билан чамбарчас боғлиқ-авишида тараққий эштәтүн интеграциялышбен борлектроника ва ҳатто экологик инновацияларнинг асосини дайдай экан, ички ва ташкилткорлик маҳсулотлар ишлаб чи-чи соҳасига ижодий фикр олаши бугунги куннинг дол-

университеттинг талабалари, мутахассислари ва ёш илмий ходимларини кенг жалт этган холда ракобаттардо сифатли маҳаллий дастурий маҳсулотларни яратиш, икти-содиётнинг етакчи тармоқла-ри соҳалари буюртмалари асосида бошқарув, ишлаб чиқариш, бизнес ва бошқа йўналишдаги жараёнларни автоматлаштирувчи моделлар ва алгоритмлар ишлаб чиқиш кабилардан иборат. Юқори технологияларга асосланган техник ва дасту-

Университет фаолиятининг такомиллаштирилиши

рий маҳсулотларнинг ўзимизда яратилиши катта иктисадий фойда келтириши шубҳасид. Марказда айни кундада 2 нафар академик, 11 нафар фан доктори, 20 нафардан зиёд фан номзоди фаолият кўрсатмоқда.

Илмий тадқиқот, тажриба конструкторлик ишлари учун зарур шарт-шароитлар яратилиши бевосита молиявий масалаларга бориб тақалади. Университет қошида юридик шахс мақомига эга бўлмаган Илмий-инновацион ривожлантириш жамғармасининг ташкил этилган университет фаолиятини такомиллаштирища барча жиҳат бирдек эътиборга олинганини кўрсатади. Карорга мувофиқ, Жамғарманинг маблағлари мобиљ алоқа хизматлари кўрсатадиган юридик шахслар томонидан абонент рақамидан Фойдаланганлик учун тўланадиган тўловдан тушадиган маблағларнинг 1,0 фойзи микдорига эжратмалар ва қонун хужжатларидаги тақиқланмаган бошка тушишлардан шакллантирилиши кўйда тутдиган.

ши кудза тутилган.
Карорда белгиланган ва-
зифалар ижроси университе-
тинг маддий-техник база-
си, тузилмасини такомил-
лаштириш асносида тайбера-
наётган мутахассисларнинг
интеллектуал салоҳиятини
юксалтирида, илм-фанинн
и нуғузини оширади.

**Исмоилжон АЛИМОВ,
техника фанлари доктори,
профессор**

Ичимлик суви сифати

саломатликка таъсир этишини ўкувчи билиши керак

Түрғи оқытланиш — соғлом ҳәёт га-
рови. Бу борадаги тушунчаларни ўқув-
чиларга сингдириши уларни соғлом ҳәёт
тарзига одатлантириади. Айни мақсадда
1—9-сифиларда фанлар таркибида ин-
теграллаштың тарзда саломатлық дарс-
лары олиб борилади.

Халқ таълими вазирлиги ва «Nestle» компанияси ҳамкорликда «Тоза сув — саломатлик асоси» лойиҳасини амалга ошириди. Лойиҳа доирасидаги Республикализмизнинг бешта вилоятларда шаҳридан 400 та мактабда учизу мингдан ошкін ўкувчи билан гигиена қондадарлари, ичимлик сувини тежак ишлатиш, сувнинг ҳаётимиздаги бекітсіз аҳамияти борасы да қозғалыптарда машүгуллартар олиб бориди.

сида тадбир ўтказдик, — дейди Юнусобод туманидаги 105-мактаб директорининг мав-
навий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари
Муаззам Гуломова. — Слайд ва фильм ор-
кали бебаҳо неъмат ҳақидаги маъмолотлар
болаларга кўргазмали намойиш этилди. Тад-
бирнинг таъсирчанлиги натижасида ўкувчи-
лар оила аъзоларини ҳам сувга тўғри муно-
сабатда бўлишига унданаганини ота-оналар
эътироф этилди.

Мазкур лойиха хисоботига бағишилган табдирда сувнинг ҳаётимиздаги ўрни бора-сидаги маълумотларни ўқувчиларга мунтазам сингдириб бориш зарурлиги таъкидлан-ди.

**Насиба ЭРХОНОВА,
“Ma'rifat” мухбири**

2017-yil 21-mart, № 23 (8984)

Олий ўкув юртидан кейинги таълим:

Мамлакатни янада ривожлантиришда фаннинг

ўрни ва ролини кучайтиришнинг мұхим омили

Президентимиз Шавкат Мирзиеевнинг "Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириши бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида"ги фармони юртимиизда истиқлол йилларида Биринчи Президентимиз раҳнамолигидо олиб борилган ислоҳотлар самарадорлигини янада ошириш, давлат ва жамиятнинг ҳар томонлами жадал ривожланишин учун шарт-шароитлар яратиш, мамлакатимизни модернизация қилиши ҳамда ҳаётнинг барча соҳаларни либераллаштириши бўйича устувор йўналишлардаги вазифаларни амалга ошириши мақсадини кўзда тулади.

Ҳаракатлар стратегияси давлат ва жамият ҳаётининг барча жабхаларни қамраб олган бўлиб, унда таълим ва фан соҳасини ривожлантириш масалалари ҳам назардан четда қолмаган. Зоро, мамлакатимиз босиб ўтган тараққиёт йўлининг чукур таҳлили бугунги кунда таълим ва фан соҳасида ҳам жиддий ислоҳотларни амалга ошириш, олий таълимни тизимини тубдан такомиллаштириш ҳамда илм-фан соҳасини янада ривожлантиришни тақозо эттаётган эди. Бинобарин, жаҳон бозорида конъюнктура ўзгариб, ракобат тобора кучайб бораётган бир шароитда давлатимизни янада баркарор ва жадал суръатлар билан ривожлантириш учун юртимиизда мамлакатнинг ижтимои таъсисидан тараққиётida фаннинг ролини кучайтириш таълаб этилмоқда.

Ҳаракатлар стратегиясining 4-йўналиши бўлмиш "Ижтимои соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишлари"да таълим ва фан соҳасини ривожлантиришга алоҳида ёътибор қартилиб, унда 2017—2021 йилларда Ўзбекистон Республикасида олий таълим тизимини тубдан такомиллаштириш ҳамда Илм-фан соҳасини янада ривожлантиришнинг комплекс чора-тадбирлар дастурларини ишлаб чиқиши, илмий-педагогик кадрлар заҳирасини яратиш, таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаштириш каби тадбирлар наазарда тутилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 16 февралда қабул қилинган "Олий ўкув юртидан кейинги таълим тизимини янада тақомиллаштириши тўғрисида"ги фармони ҳам соҳадаги ислоҳотларнинг мантиқий давоми сифатida мұхим ўрин эгаллайди. Мазкур фармон олий малакали иммий ва илмий-педагогик кадрлар тайёрлаш ҳамда аттестациядан ўтказиш тизимининг сифати ва самарадорлигини тубдан ошириши, олий ўкув юртидан кейинги таълим соҳасини янада тақомиллаштириш, илмий-тадқиқот фаолиятида ёшларнинг интеллектуал салоҳиятини ҳар томонлама намоён этиш имкониятини кенгайтириш максадини кўзда тулади.

Маълумотларга кўра, 2014—2016 йиллари олий

таълим муассасаларида фойлият олиб борган қарийб 67 фойз ўқитувчilar илмий даражасиз ҳисобланган, фан докторлари бор-йўги 6 физини ташкил этган. Фан докторларининг ёш кўрсаткичи билан боғлик маълумотларга қарагандо, олий ўкув юртларида дарс берәётган фан докторларининг 56 фойзи 60 ўшдан ошган. Мазкур фармонга биноан мамлакатимизда 2017 йилнинг 1 юлидан бошлаб олий ўкув юртидан кейинги таълимнинг иккى погонали тизими, яъни **таянч докторантураси ва докторантураси** жорий килиниши олий таълим муассасаларидаги илмий салоҳиятида кадрлар етишмовчилиги билан боғлик маъмомларнинг оддини олиш билан бирга таълим сифатини оширишга ҳам хизмат қиласи. Қолаверса, мазкур тизимнинг жорий этилиши мамлакатнинг ижтимои таъсисидан тараққиётida фаннинг нуфузи ва ролини янада оширишда мұхим аҳамият касб этади.

Олий ўкув юртидан кейинги таълимнинг биринчи погонаси бўлмиш **таянч докторантураси** ёш олим муйайн фан соҳаси бўйича илмий тадқиқотларни амалга ошириш кўнинмалари ва услубларни эгаллайди. Шу билан бирга, у муйайн соҳадаги илмий маъмомларни аниқлаша ва уларни таҳлил этиш, ечимини топиш бўйича таҳриба ҳамда билимга эга бўлади.

Эндилиқда тегиши фан тармоғи бўйича **фалсафа доктори** (PhD) илмий даражаси магистр даражасига ёки олий маълумотга (мутахassislik dasturlari бўйича) эга бўлган ёхуд клиник ординатуруни тутагтган (тиббиёт фанлари учун) шахсларга ҳам фалсафа доктори (PhD) ва фан доктори (Doctor of Science) илмий даражасини олиш учун докторлик диссертацияни ҳимоя килишга рухмат берилади.

Шунингдек, ўрнатилган тартибда мустакил тадқиқотчи сифатida расмийлаштирилган, магистр даражасига ёки олий маълумотга (мутахassislik dasturlari бўйича) эга бўлган ёхуд клиник ординатуруни тутагтган (тиббиёт фанлари учун) шахсларга ҳам фалсафа доктори (PhD) ва фан доктори (Doctor of Science) илмий даражасини олиш учун докторлик диссертацияни ҳимоя килишга рухмат берилади.

Фан доктори (Doctor of Science) илмий даражаси эса фан номзоди ёки фалсафа доктори (PhD) ёхуд хорижий давлатларда берилган, унга тенглаштирилган бошқа илмий даражалар берувчи илмий кенгашлар томонидан берилиши назарда тутилди.

Фан доктори (Doctor of

Science) илмий даражаси

эса фан номзоди ёки фалсафа доктори (PhD) ёхуд хорижий давлатларда бе-

рилган, унга тенглаштирилган бошқа илмий даражалар берувчи илмий

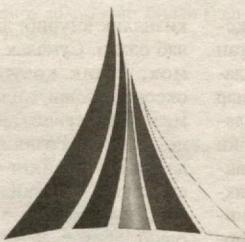
кенгашлар томонидан бе-

рилди.

Ўрнатилган талабларга мувофиқ **таянч докторантураси** магистр даражасига ёки олий маълумотга (мутахassislik dasturlari бўйича) эга бўлган ёхуд клиник ординатуруни тутагтган (тиббиёт фанлари учун) шахslarга илмий тадқиқотларни аниқлаша ва таҳлил этиш, ечимини топиш бўйича таҳриba ҳамда билимга эга бўлади.

Олий ўкув юртидан кейинги таълимнинг иккинчи погонаси бўлмиш диссертация ҳимоя килиши ва тегиши фан тармоғи бўйича фан доктори (PhD) ёхуд хорижий давлатларда берилган, унга тенглаштирилган бошқа илмий даражаларга эга бўлган шахslarغا мувофиқ қабул қилинади. Ўз навбатида, **докторантураси** фан номзоди ёки фалсафа доктори (PhD) ёхуд хорижий давлатларда берилган, унга тенглаштирилган бошқа илмий даражаларга эга бўлган шахslarغا ўрнатилган талабларга мувофиқ қабул қилинади. Ўз навбатида, **докторантураси** фан номзоди ёки фалсафа доктори (PhD) ёхуд хорижий давлатларда берилган, унга тенглаштирилган бошқа илмий даражаларга эга бўлган шахslarغا мувофиқ қабул қилинади.

Ўрнатилган тартибда мус-

HARAKATLAR STRATEGIYASI
2017-2021

чилар ёки мустакил изланувчилик инстититуни диссертация химоясисини битирган, шунингдек, олий ўкув юртидан кейинги таълим институтларига кирмаган ҳолда ўрнатилган талабларга мувофиқ диссертациясини тайёрлаган ва Олий аттестация комиссиясида диссертация мавзусини рўйхатдан ўтказган шахслар фан доктори (Doctor of Science) илмий даражасини олиш учун диссертацияяни ҳимоя килишлари мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига мазкур фармоннинг ижроси бўйича иккى ой муддат ичидага амалга ошириш учун бир қатор вазифалар юклитилди.

Умумқабул қилинган халқаро стандартларни ҳисобга олган ҳолда, олий ўкув юртидан кейинги таълимга ўйилладиган тақомиллаштирилган давлат талабларни, фалсафа доктори (PhD) ва фан доктори (Doctor of Science) илмий даражаларини олиш учун диссертация ишлари мазмунни ва сифатига ўйилладиган талабларни ишлаб чиқиш, 2017 йилнинг 1 юлига қадар олий ўкув юртидан кейинги таълим институтларида таҳсил олаётган шахсларни янги тизимнинг тегиши институтларига ўтказиш, янги талабларга мувофиқ аттестация ишларининг қабул қилинishi, кўриб чиқилиши ва талаблорларга фалсафа доктори (PhD) ва фан доктори (Doctor of Science) илмий даражаларни берилшини таъминлаш, шунингдек, таянч докторантураси, докторантураси ёки мустакил изланувчи сифатига ўқишини башлаш бўйича олий ўкув юртидан кейинги таълимнинг иккى погонали тизими фаолиятини ташкиллаштириш билан боғлик барча зарур чора-тадбирларни амалга ошириш шулар жумласидандир.

Таянч докторантурасида фан доктори (Doctor of Science) илмий даражасига магистр даражасига ёки олий маълумотга (мутахassislik dasturlari бўйича) эга бўлган ёхуд клиник ординатуруни тутагтган (тиббиёт фанлари учун) шахslar ҳам фан доктори (Doctor of Science) илмий даражасини олиш учун докторлик диссертацияни ҳимоя килишга рухмат берилади.

Президентимизнинг "Олий ўкув юртидан кейинги таълим тизимини янада тақомиллаштириш тўғрисида"ги фармони мамлакатимизда жамият тараққиётida илм-фанинг ҳимоясисини ошириш, таълим тизимини янада тақомиллаштириш, давлат ва жамиятнинг ҳар томонлами жадал ривожланишида илмий салоҳиятида ёшларнинг иштирокини кучайтириш ҳамда бу борада олиб борилаётган ислоҳотларнинг самарадорлигини янада оширишга хизмат қиласи.

Музаффаржон МАМАСИДДИКОВ, юридик фанлар доктори, профессор

Меҳр-муҳаббатга пайваста байрам

Наврӯз халқимизнинг севимли айёмларидан. Аслида баҳор Наврӯздан бошланади. Тантина кунлари кўча майдонлар, гузару хона донларда айрича тадорик, алоҳуда тарафдуд сезилади. Ахир, Наврӯз кўкламни етаклаб келади-да!

Шеърхониллар ашула, рақсларга уланиб, сумалак қайнаётган дошқозон четидаги яллалар айтилади, қизу жувон ёши улуг момолар чertган доира зарбига бармоқларини қарсилатиб ўйнайди. Яхши кунда яхши ниятлар, эзгу тилакларисиз юрганинг кўрмайсиз. Айниқса, таълим муассасаларидаги байрам тадбирлари қақажон болаларнинг саҳна кўриниши, беллашув ва мавсумбон ўйинлари билан анча завқли, тотли ўтади. Байрам шукухӣ, кўклам тафти мактабларда, ўкувчилар даврасида билинади.

Нукус шахридаги 15-умумтальим мактабида қорақалпоқ тили ва адабиёти фани ўқитувчи Розия Нийетова тўққизинчи синф ўкувчиларига Наврӯз байрамида тайёрланадиган хушхӯр таомлар, ўзига хос урф-одатлар, байрам тарихи ҳақида сермазмун дарс ўтди. Мустақиллик йиллари қайта тикланган ушбу кутлуг кун катта воқеелик эканини қорақўз ўкувчиларига бирма-бир ҳикоя қиласётган муаллиманинг ҳам ҳаляжони зўр эди. Дориломон кунларда яшааш, ота-бувалардан мерос байрамларни нишонланаш баҳти насиб эттанини қайта-қайта ўқитиравётган ўқитувчининг тилидан шукроалик аримасди.

— Наврӯзда асрлар бўйи барҳаёт анъаналар қатори миллий таомларга ҳам ургу берилади. Бунда ҳам ҳикмат бор. Киши қишинан кўкламга чиққанида дармони куриб, куввати камаяди. Турли-туман кўкатлар, йигитма тўрт соатлаб пишириладиган таомларни еганидан сўнг танага кувват киради, юзига

қизиллик югуриб, дармонини тикилаб олади. Сумалак, гўжа, бешбармоқ, балиқ қовурдоқ, қуймоқ, оқсоюз оқибати милий таомларидан дунёга келган чақалоҳни тажрибали момолар қирқ, кун тузи сувда чўмилтиради. Бундай тадорик бола танасининг қотиши, тўғри ривожланишига эмас, балки еган тузига ҳам содиқ бўлишига ишора бераркан. Қақалоқ қирқ кунни тўлдиргач, уй эгаси кўйнүйшилар, яқин қариндошларни меҳмонга чақиради. Кудалар бешик олиб келиб, кичкина “Бешик тўйи” ўтказилади. Бешикдаги ёстиқ тагига ойна, нон, пичоқ кабилар қўйишиб, бола ўнг томонидан бешикка ётқизилади:

*Бешик кимнинг бешиги,
Бешик — бекининг бешиги.
Ўнг томонда эшиги,
Келди бешик эгаси.
Юзи тиник бўлсин деб,
Бошига ойна қўяймиз.
Нондек улур бўлсин деб,
Бошига нон қўяймиз.
Киличдек ўткир бўлсин деб,
Бошига пичоқ қўяймиз.*

Ана шундай айтимлар тартиби билан кетма-кет айтилаверади. Уй эгаси еттига турли кийимни бешик устига ёптач, бешиккага онинг жилови болганди. Бунда “Юздан чопқир, мингдан тулпор бўлсин”, дега эзгу ният қилинади. Ҳамма расм-руслар тугагач, она алла айтади. Аллада бола қон-қонига сингувчи ҳаётбаш қувват мужасам.

Ўқитувчининг ҳикоясини мароқ билан тинглаган ўкувчилар байрам учун маҳсус тайёрлаган саҳна кўринишларини ижро этишига чоғлиниши. Синфнинг аълоҳиларидан Наргиза Турсунова “Бет-очар” (“Келисалом”) удуми қандай ўтказилиши, ундаги маънозмунни тенгдошларига тушун-

тириб бергач, синфдоши Таҳир Гуленов гаштак ҳақида боболаридан эшиттганларини сўзлаб берди:

— Гаштакда йигитлар бир ён, қизлар бир ён қора ўйда ўтириб, йигит оғаси ва қиз янгаси бошчилигига сұхбат бошланади. Ўргада топишмоқлар айтилиб, иккى томон бир-бирининг гапга чечанилиги, топқирилгини, билимини синновдан ўтказади. “Кўшиқ-соз”, “Оёқ ўйин” ва бошқа хунарлар кўрсатилади. Асосийси чой узатиш маросими бўлиб, унда йигитлар сўйига қизига дил изҳорини бир пиёла чой узатиш орқали йўллайди. Агар қиз чойни олмаса ёки чойни дугоналари билан бўлишиб ичса, бу йигитни рад эттанидир. Яна сўз баҳсида енгилган томон голиб тарафнинг шартини ўринлатиб бажаришга мажбур. Шу сабаб бундай гаштакларга йигит-қизлар узоқ вақт пухта ҳозирланишиади. Иzza бўлмайлик, дега сўз бойлиги ни оширишга чоғланади.

Дарс баҳс-мунозара, мароқли ҳикоялар билан соз ўтди. “Шунча тез тугадими-я?”, дега болалар бир-бираидан сўйарди дарс тугасини хоҳламай. Ўқитувчи дарснини якунлашдан олдин: “Ҳар кунимиз Наврӯз бўлсин! Бу эзгу ният, шубҳасиз, баракотли ишларимизнинг сарчашмаси. Ҳар ким яхшилик қилишга қодир. Бир-бirimiziga ҳар доим меҳр улашайлик. Меҳрнинг жавоби одамнинг юрагини ўстиради, қалбини поклайди. Баҳтиман, дейиш учун кўп нарса керак эмас. Ҳаммаси бир оғиз ширин сўзу ўтиборда!”, деди мамнун. Ҳақиқатан ҳам, меҳр-муҳаббат, байрам бор жойда муаммолар ечим топади, кўнгиллар то-заради. Наврӯзининг сехрли мўъжизаси ҳам айни меҳр-муҳаббатга пайваста эканида.

**Несибели МАМБЕТИРЗАЕВА,
“Ma'rifat” муҳбари**

ўқитиши мазмунидаги ўзгашибилар. Таянч ва кимё фанига оид умумий компетенциялар” мавзусидаги очик дарслар ўқитувчиларга методик ва амалий кўмак бўлди. Қолаверса, “Кимё ўкув фанидан умумий ўрта таълимнинг такомиллаштирилган давлат таълим стандарти ва ўкув дастури”, “Давлат таълим стандартида белгиланган ўкув фанининг мақсад ва вазифалари”, “Ўрганилган билим ва кўнникмаларни мустақил равишда шахсий ва ижтимоий фаолиятда амалий кўллай олиш лаёқати”, “Таянч ва фанга оид (кимёвий жараён, ҳодисаларни кузатиш, тушуниш ва тушунтириш, элемент ва формуласиарни кимёвий тилда ифодалаш, тажрибалар ўтказиш ва амалиётда кўллаш” компетенцияларига доир маълумотлар тақдим этилди.

Севин ОЧИЛОВ,
Қашқадарё вилоятини халқ таълими бошқармаси табиии фанлар методисти

Маҳоратли методистлар мактаби

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазиригининг 2017 йил 1 февралдаги “Умумтаълим мактаблари кимё фани ўқитувчиларининг касбий маҳоратини узлуксиз ошириб бориши тўғрисида”ги бўйруги ижросини таъминлаш максадида Қашқадарё вилоят

халқ таълими бошқармаси томонидан чора-тадбирлар ишлаб чиқилиб, барча таълим муассасаларига етказилди. 1124 та умумтаълим мактабида фаолият олиб бораётган 1175 нафар кимё фани ўқитувчиси худудлардаги 47 та таянч мактабага бириктирилди.

Таянч мактаблардаги кимё фан кабинетлари жиҳозланиши қайта кўриб чиқилиб, янги жиҳозлар билан бойиттиди.

Вазирлик низоми, ўкувмавзу режаси ва ҳаракатдаги ўкув-машгулотлар дастурига асосан кимё фани ўқитувчиларининг касбий

маҳоратини узлуксиз ошириб бориши бўйича икки босқичли ўкув-машгулотлар жадвали тузилиб, мавзуни ташкил этиши учун керакли материяллар билан таъминланди.

Карши шахридаги 4-мактабда “Умумтаълим мактабларида кимё фанини

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ЖАҲОН ТИЛЛАРИ УНИВЕРСИТЕТИ

Муҳтарам юртдошлар, азиз ўқитувчи
ва мураббийлар!

НАВРЎЗ айёми

Сизга, оила аъзоларингиз ва барча
яқинларингизга муборак бўлсин!

Баҳорий хушкайфият, жўшқинлик,
самимилик, меҳр-оқибат, бағрикенглик
Сизларни ҳеч қачон тарк этмасин.
Мамлакатимиз таълим тизимида меҳнат
қилаётган барча устоз ва мураббийларга
юртимизнинг янада гуллаб-яшнашига улкан
ҳисса қўшаётган салоҳиятли ёш авлодни
тарбиялашда улкан зафарлар тилаймиз!

2017-yil 21-mart, № 23 (8984)

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази

Мамлакатимиздаги барча
миллат ва элат вакилларини,
Ўзбекистон Республикаси Олий
ва ўрта махсус ҳамда Халқ
таълими вазирликлари,
Ўзбекистон таълим, фан ва
маданият ходимлари касаба
уюшмаси тизимида меҳнат
қилаётган ўқитувчи ва
мураббийларни, ишчи
хизматчиларни баҳор айёми

**Наврӯз умумхалқ байрами
билин қутлаймиз!**

Сиз азизларнинг Ватанимиз
равнақи йўлидаги
меҳнатларингизга
омад ва зафарлар
тилаймиз!

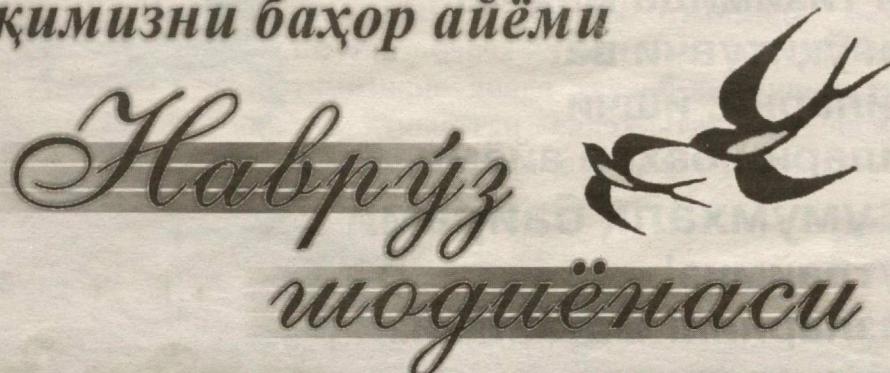

AGROBANK

жамоаси

Халқимизни баҳор айёми

билин самими муборакбод этади!

*Юртимиз тинч, халқимиз ҳаёти фаровон,
дастурхонларимиз файзу барокатли бўлишини тилаб,
банк ўз хизматларини таклиф этади.*

*Миллий валютадаги «Мулоқот»,
«Халқ фаровонлиги», «Манфаат» номли омонат
турлари, албатта, сизга манзур бўлади.*

*Банк томонидан жорий этилган шу каби 22 турдаги
миллий ва хорижий валютадаги омонат турлари орқали
сиз ўз маблағларингизни кўпайтиришингиз мумкин.*

2017-yil 21-mart, № 23 (8984)

Бахшичилек — санъат, мактаб. Тарихи минг йилларга туташ бу мактаб ҳақида сўз очганда ҳаммадан ҳам аввал Эргаш Жуманбулбул ўғли, Пўлкан шоир, Фозил шоир, Ислом шоир, Абдулла шоир, Умир шоир... Қодир баҳшилар кўз олдимизга келади. Улар ўзининг сеҳри сози, ширали овёзи билан минглаб, миллионлаб қалбларни ҳаяжонга солган. Устозлар йўлини тутиб, шундай гўзал анъанани давом эттираётган, кўнгилга чинакам маънода соз ва сўз сеҳрини жо этаётган забардаст баҳшилардан бири — дехқонободлик Қаҳкор баҳши Раҳимовдир.

Минг тўқиз юз эллик еттинчи ийл. Қодир баҳши хонадонида чақалоқ туғилди. Яратганинг сифатлари ёдга олинниб, унга Қаҳкор деб исм кўйилади. Қаҳкор ёш оиласнинг тўғаничи эди. Қодир баҳшининг кувончлари тоғлар каби юксалди. Баҳши элга баҳшиёнга тўй берди. Бир ёнда кўпкари, бир ёнда кураш, бир ёнда чиллақ ўйни, бир ёнда баҳшилар давраси тунни тонгга ула-

рининг ҳам голибидир.

Дехқонободнинг қай бир қишлоғи, қай бир хонадонига борманг, ўтов(кора ўйни) ўйк рўзгор соҳибина дехқонободлик санашмайди. «Эр қишининг» якка михда оти, ёнида дўсти, дастида касби-кори, белида пичоги, рўзгорида кора ўтовори ва кўлида дўмбириаси бўлсун-да», дейишади эл оғалари. Ушбу талабни Қаҳкор баҳши ҳам четлаб тутган

Баҳшили Элнинг

Ўтмиши унугтилмайди

ди. Ундан сўнг оиласда яна уч ўғил ва беш киз дунёга келди. Тўйлар тўйга уланди. Қодир баҳшини танимаган эл қолмади. Баҳшининг кўлидан дўмбириаси тушмади.

— Мен достон кўйлашни бешикдаплиг чоғимдәй ўрганганман, — дейди Қаҳкор баҳши отамерос дўмбириасини созлай туриб. — Отам кирк ёшга тўлганида баҳшичилекнинг энг юқори поғонасини забт эта олган. Негаки, шу ёшида мамлакатимиз баҳшилари орасида энг кўп — 74 та достонни ёд олган ва эл орасида кўйлаган. Отамнинг айтишича, бешикдаплиг чоғимда онам бирор юмуш билан ташқарига чиққанида, дейлик, кўй-эчки согаётганида, тандирга нон ёпаётганида ёки ошхонада таом тайёрлаётганида отам мени дўмбирия чертиб овутвар экан. Рости, дўмбириянинг саси қон-қонимга сингиб кетган. Бусиз ҳайтимни тасаввур этолмайман. Болалигимизда ўйимизга Кащқадарё ва Сурхондарё-нинг барча туманларидан отамнинг шогирдлари тез-тез келиб турарди. Тонгга довур достонлар кўйлашарди. Отам ўзи раҳмидил, бироқ талабчан устоз эди. Қай бир шогирдини баҳсу беллашувда рағбатлантира, бошқасини жазоларди. Жазога тортилган шогирдларни айтишиувдан сўнг алоҳуда олиб килиб, батасфис тушунчалар берар, узр сўрашни ҳам уннутмас эди. Отамнинг ана шу хислатларимиш, шогирдларига ёқиб тушиб, устозидан ҳеч ҳам хафа бўлмасди. Аксинча, атрофида парвона бўлаверарди. Отам шогирдларини, баъзида мени ҳам ёнига олиб, ҳафталаҳ, ойлаб элнинг тўйу маъракаларида хизматда бўларди. Бу эса биз учун «Маҳорат мактаби» вазифасини ўтари. Отам кўлимига дўмбирия тутказиб мана бу күни чал ёки мана бу достонни ижро эт, деб ўргаттан эмас. Нимайки ўрганган ва билган бўлсан, отам ва шогирдлари ёнида юриб, илғаб олганман. Отам зеҳнимга кўп бора тасасон айтгани ёдимда. Бугун шогирдларидан ҳам шуни талаб киласман. Чин баҳши халқона бўлади. Халқона дегани — бу тұғма талант дегани. Баҳшига Худо истеъдод бермаса, баҳши бўлмайди.

Қаҳкор баҳшининг 35 йиллик ижоди мустақиллик йилларида юксак қадрларид, хукуматимиз томонидан муносиб тақдирланди. У 2001 ийли Ўзбекистон ҳалқ баҳшиси номига мушарраф бўлди. Қаҳкор баҳши ЮНЕСКО ташкилоти томонидан ўтказилган бир қатор халқаро ҳамда Марказий Осиё баҳши-шоирлар, оқин ва жировлар кўрик-тандловла-

эмас. Эл кайвонилари санаган барча қимматлилар унинг рўзгорида ҳам бор. У ҳам Дехқонободнинг касби-корли, дасти узун, пиру бадавлат кишиларидан.

Керага, тузма, увиқ, кирмов, турвирlik ва ҹангароклари қадимигидек тузиб созланган, шол буюмлари, куроқи кўрпачалари рисоладагидек тўшалган, лўла болишу бўйхамалари кўзни қамаштиргудек тартибланган қизз ўтвода баҳши билан субатимиз кўр олиб бошлагандан унинг шогирдлари бирин-сирин кириб келади. Гурунгимиз баҳшилар бўёзига айланниб кетди.

Дехқонободлик Шоқул баҳши Мираев:

*Ўзининг урфи бор, ўзининг тили,
Хорижда танилди қизи ҳам узи.
Ўзбекни тан олди жаҳоннинг эли,
Жаҳонга довреига Ўзбекистоним,*
— деб дўйибрада кўйлай бошланганда, Қаҳкор баҳшининг уласи ва шогирди, Ўзбекистон ҳалқ баҳшиси Абдумурод Раҳимов унга жавобан:

*Созин олим
гумбралатиб қўлима,
Истиқолол навоси солиб дилима.
Яшнамоқда бугун озод Ватаним,
Мустақиллик турин сочи элима,*

— деб жавоб қайтарди. Қаҳрамонимиз парвозга шай бургутдек, шашти баланд, шогирдлари ишоратга маҳтал. Бири кўйиб, бири кўйлади. Баҳшининг набираларидан Жавоҳиржон эса катта боболарни термасидан пардан баланд олиб бошлади:

*Келини келар ҳимиллаб,
Бетида тери ҳимиллаб.
Ҳар бир қадам босгандা,
Летибалари ҳимиллаб.*

Қаҳкор баҳши, умуман, Раҳимовлар сулоласи ҳақида гап кетганда, дастлаб унинг падари Қодир баҳши Раҳим ўғли, бобоси Раҳим баҳши, катта боболари Жаббор баҳшиларни эсламаслигини сира иложи ўйк. Негаки, улар ҳаёти мазмунини баҳшичилекдагина деб билмасдан, ҳалқ оғзаки ижоди маҳсулли саналанг достон, лапар ва термаларни устозларидан пухта ўрганиб, келгуси авлодга етказиша кўпирк вазифасини ҳам ўтаган. Қаҳкор баҳшининг тоголари — Раҳаб баҳши, Нормурод баҳшилар ҳам баҳшичилекда ном таратган, «Тўрғай» овоз соҳиби бўлган. Термайо достонларни маромига етказиб кўйлаган. Демакки, баҳшичилек Қаҳкор баҳши Раҳимовлар сулоласининг қонида бор. Бобомерос дўмбира ҳеч қачон ерда қолмаган. Улар — баҳшичилекнинг ҳақиқий усталиридир.

Қаҳкор баҳшининг укалари — Абдумурод, Баҳодир ва Баҳром баҳшилар ҳам Дехқонобод баҳшичилек мактабининг янада кенгайшига ўз хиссасини кўшмоқда. Баҳшининг фарзандлари — Илҳом, Умиджон ва Салоҳиддин ҳам ота-боболари издан бориб, кўлига дўмбира тутган.

— Катта устозимиз Қодир баҳшининг хислатлари кўй эди, — дейди сурхондарьлик Жовли баҳши Тангиров. — Унинг достону бадиҳарни маромига етказиб кўйлаб, инсонлар қалбига чукур кириб бориш хислати устоз Қаҳкор баҳшига, сози овози Абдумурод баҳшига, инсонийлик ва камтарлиги Баҳодир баҳшига, қадди-басти, қочирмалари Баҳром баҳшига, қолгандари эса шогирдларига «сочилиб» кетган. Устоз хислатларидан ҳеч биримиз бебаҳра қолмаганим. Давраларда субхатимизнинг зўрию қўри ҳам устоз ўйтларидан бошланиб, устоз сўзи билан тугайди.

Қодир баҳши ижодидаги ўзига хос услуг ва ўйналишлар тўнгич ўғил Қаҳкор баҳши ижодида кўпроқ бўй кўрсатган. Айни пайтада ўттиздан ортиқ шогирдинг меҳрибон ва талабчан устозидир. Шуну aloҳида таъкидлаб ўтиш жоизки, Қаҳкор баҳши ижодига бугун фольклоршунос олимлар кишизи билан эътибор қаратмокда. Улар баҳши томонидан кўйланган ўнлаб достон ва ўзлаб термаларни ёзиб олмоқда. Ёш тадқиқоти олимлар Қаҳкор баҳшининг ижоди бўйича илмий ишлар олиб бормоқда. Баҳши ижодида очилмаган қирралари кўп.

Ёзувчи Абдукаим Bekkomsов баҳши ижодига чизги берар экан, шундай дейди:

— Қаҳкор баҳшининг ижодини ва санъатини ажаб бир туйғу, кизиқиш билан кузатиб келаман. Унинг беназир овози, ҳикмати термалари ва дилбар тароналари мени сеҳрига тортиди. Ўз замондош баҳшилари билан солиштирганимда — ижодида ҳам, ижро ва репертуарда ҳам Қаҳкор баҳшининг бошқалардан ўткамлиги кўзга яқол ташланади. Ҳалқ ичидаги юрганимда, инсонларнинг у ҳақдаги фикрларини билишни истаб, баҳши ҳақида атай гап очаман. Муҳлислардан бирни «Қаҳкор баҳши — XXI аср мўъжизаси» деса, бошқаси «Қаҳкор баҳши — аср бошларидаги науналини ва ҳайратомуз давр кашфиётидир», деб эъзозлайди. Бу эса мени тагин ҳам руҳлантиради. Қаҳкор баҳшининг 60 та достон, 200 дан ортиқ ўзбек ҳалқ эртаги, салқам 300 та анъанавий ва замонавий термани, 500 дан кўпроқ

халқ маколи ва топишмоқларини ёддан билиши, ўзи ҳам ўнга яқин замонавий достон яратиб, дўмбира ҳалқидан зиёд куй ва нағмаларни маҳорат билан ижро этиши, бадиҳа йўлида ҳатто соатлаб кўйлай олиши, муҳлисларни гоҳ шодон, гоҳ маҳзун ҳолатга тушриб, дилларни жунбушга келтиришини неча бор кўрганимда, ҳалқ эътироғининг нечоғлик тўғри эканига менда заррача гумон қолмаган.

Қаҳкор баҳши шогирдлари билан ўндан ортиқ хорижий мамлакатда ижодий сафарларда бўлиб, ўзбек ҳалқ оғзаки ижоди науманаларини кўйлаб берган. Бу билан эса миллий қадриятларимизни бутун жаҳонга ёйища ўз хиссасини кўшмоқда.

Америкалик тадқиқотчи олимлар — Филадельфия университети профессорлари М.Тед ва З.Вольтер ўзбек баҳшиши репертуарини кузата туриб: «Ўзбекистоннинг маънавияти юксак, муҳозасали ва ўз соҳасининг билимдон баҳшиси Қаҳкор баҳшидир», деб тан олиши ҳам бекиз эмас...

Баҳши билан хайрлашаётб, кўлларидан маҳкам сиқарканман, кўнглимдан шу ўй ўтди: «Сиз Дехқонободнинг, дунёнинг энг бой ва бадавлат кишисисиз!». Тўғри, баҳшининг бошқалардек сурӯв-сурӯв кўй-кўзиси, уюр-уюр йилкиси, қатор-қатор нортуси ўйк. Бироқ унинг кўлида ота-бобоси ишониб топширган сайроқи дўмбираши, бўғизида «тўрғай» овози, ёнида ўнлаб, ўзлаб шогирди бор. Ўз одатига кўра, овози ва созини ростлаб олган Қаҳкор баҳши мустақил Ватанимизни, фаровон ҳаётимизни кўйлаб чарчамайди:

*Қишлоқ жойлар шаҳар бўлди,
Ҳар хонадон нурга тўйди.
Она юртим жаннат бўлди,
Истиқол берган незаматдан...*

...Хўжа Маҳмуд қишлоғидан чиқиб, машинада ўйда тогон елиб борягимиз. Нигоҳимиз тогу тошларда қадалган. Саргай ота тоғлари, дашларда Қодир баҳши гоҳ дўмбирашини сайратиб, кўнгилларни яйтариб достону термалар кўйлаётгандек туюди. Бу сас, бу овоздан қоятошлар белида учиб-кўнаётган кўшлар ҳам тоғи тоғтагана нағмадан тўхтаб, баҳшига жўр бўлаётгандек. Ён васлига мушток кўнгиллар — Алномишу Барчинойлар ҳам бир нағас отидан тушиб, Бойсунгот оша баҳшига таъзимга келаётгандек.

Осмон янглиғ кенг кўнглингдан айланай, элим. Баҳшили элни яхшили эл, дейишади. Баҳшилиси бор элнинг ўтмиши унугтилмайди, эртагу достонлари кўпайиб, сайкалланиб бораверади. Ўтмиши билан бугуни, бугуни билан ertasi uyg'unlashgan el aslo kam bo'imaydi.

Ўқтам МЕЙЛИЕВ,
“Ma'rifat” мухабири

2017-yil 21-mart, № 23 (8984)

ОТА-ОНАЛИК БАХТИ УМРНИ УЗАЙТИРАДИ

Каролина институти олимлари серфарзанд кишилар бефарзандларга нисбатан ўртача икки йил кўп яшашини аниқлагани ҳақида «Life» нашрида ёзилди.

Тадқиқотчилик ота-оналиктарга бахти ёзилди. Бунинг учун олимлар майлигига қандай таъсир кўрсашибини аниқлаш учун 60 ёшдан ошган кексаларнинг ҳаётини кузатди. Бунинг учун олимлар кишиларда ўлим хавфи 7,4 фойизи, бефарзандларда эса 8,3 фойизи ташкил этган. Бундан ташқари, аёллар ва эркаклар учун ўлим хавфи ҳам фарқланиши таъкидланган.

— Бу натижалар ҳаётининг сўнгига бориб бефарзанд кишиларда эътибор ва меҳра қонмаслик муаммоси кучайишини тасдиқлайди, — деди тадқиқот раҳбари, доктор Карин Модиг. — Мазкур ҳолат эса уларнинг жисмоний бағиҳи саломатлигига таъсир кўрсатади.

Шунингдек, оиласи эркакларда ўлим хавфи ёлгиз яшайдиган эркакларга нисбатан камроқ экан. Яъни, уйланганлар орасида ўлим хавфи 0,6 фойиз, бўйдиклар орасида эса 1,2 фойизи ташкил этди.

ЎНГ КЎЗ ҚИСИЛСА, НИМА БЎЛАДИ?

«Microsoft Research» компанияси ходимлари Вашингтон университети олимлари билан оёқ-кўли фалаҳ бўлиб қолганлар учун телефонга матн киритиш ёзишининг арzon усулини ўйлаб топди. Бу ҳақда компания сайтида маълум қилинди.

«Eye-gaze» деб номланган ушбу дастурни оддий смартфонга ўрнатиш мумкин. Кўзлар қимирилашини телефон камераси сезади. Бунда фойдаланувчига ҳарфлар тасвирланганга сурат керак бўлади. Камерани штативга ўрнатиб кўйиш мумкин. Дастур тасвирларни таниши боис кўзларнинг тасвирини сканерлаб, кейин ўз хотирияси мухлайлди.

Матн териш жараёни телефон тутмаларидан фойдаланган ҳар бир кишига таниш бўлган усул хисобига соддалашибирлади. Дастурда 4 та ҳарфлар гурухи мавжуд бўлиб, фойдаланувчи ҳарфни эмас, балки бирор гурухни танлаши керак. Киритилган ҳарфни ўчириш учун чап кўзни, ҳарфни тасдиқлаш учун ўнг кўзни қисисиз.

Дастур ўрнатилган телефонни кўлида ушлаб турган ёрдамида беморлар битта гапни тахминан 1,5 дакиқада телефон мониторида акс этириши мумкин, деб таъкидламоқда. Бошқа дастурларда эса бу 2 дакиқадан кўпроқ вақтини олади.

ПАСТ БЎЙЛИЛАР СОЧИ ЭРТА ТЎКИЛАДИ(МИ?)

Бонн университети мутахассислари ўтказган тадқиқотга кўра, пастбўйлик ва эрта ёща соч тўқилиши каби ҳолатлар бир хил генларга боғлиқ.

«Nature Communications» журналида келтирилишича, кенг кўламли генетик тадқиқотда эрта соч тўқилишига учраган 11 минг ва ҳозирча сочи

иштирок этди. Байрам дастурхонига баҳорий таомлар, Наврӯз неъмати — сумалак тортилди. Ўқувчилар қадим урф-одатларимиздан намойиш этиб, йигилганларни куй-кўшик, рақслари билан хушнуд этди.

— Яхши йил Наврӯздан маълум, — дейди мактаб директори Гулноза Эргашева. — Фикримча, Наврӯзdek зўр тарбиячи ўй. Ўқувчиларни миллий қадирят, анъана-аримизни эъзозлашга ўргатишда, асрар авайлаш ва хурмат руҳида тарбиялашда, одоб-ахлоқ масаласида ҳам Наврӯз — энг моҳир Устоидири.

Яхши ҳолатда бўлган 12 минг эркак иштирок этди. Бўйнинг ўсмай қолиши ва соч тўқилишига организмадаги тестостерон ишлаб чиқарни таъминлайдиган генлар сабаби экан. Тестостерон моддасининг ортиб кетиши ўсимирлик даврида бўй ўсишини сенлингаштиради ҳамда эрта соч тўқилишига олиб келади.

Тадқиқотчиларнинг фикрича, агарда авлоддаги барча эркаклар бўйи паст бўлса-да, бироқ соч тўқилишидан азият чекмаган бўлса, у ҳолда хавотирга ўрин йўк. Шуниси маълумки, соч тўқилишини аввалдан аниклаб, тўхтатиш мурракб масала. Соchlарни асрар қолишига доир энг самарали усул соч тўқилишига қадар уни бутунлай қириб ташлаш экан.

Шунда қондаги тестостерон микдори анча камаяди.

ГУЛ ЧАНГЛАТГИЧ ДРОН

Япониялик олимлар гулни механик курилма ёрдамида чанглатди. Ари ўрнига бу ишни ион гел билан қопланган митти дрон баъзаргани ҳақида «Chem» журнали маълумоти асосида «CNN» манбаси хабар берди.

Япониядаги саноат, фан ва технология институти ходими, тадқиқот муаллифи Ижиро Мияконинг сўзларига кўра, бундай таъриба дунёда биринчи марта ўтказилди. Чанглатиш вазифасини дрон эмас, балки унга қопланган ион гел баъзарди. Мияко бу модда устида 10 йил олдин ҳам таъриба ўтказиб кўрган, бироқ ўшандага амалий натижага эришолмай, четта суруб кўйганди.

Бу гелнинг ўзига хослиги шундаки, у атроф-мухит билан таъсирлашганда ва ҳатто экстремал шароитларда, масалан, юқори хароратда киздирилганда ҳам ўз хусусиятини йўқотмайди. Дронга маҳкамланган юнг тасмага шу гелдан суртилиб, гулчангни ташиб юрувчи ҳашоратлар панжаси имитация килинди. Олимлар таъриба йўли билан гулга мини-дронни ўтказиб, ундан гулчангни ушлаб, бошқа ўсимликка ташишга муваффак бўлди.

Сайёрамизда табии чанглатчи — ариларнинг тобора камайиб кетаётгани билан боғлиқ инқирозга мана шундай роботлар ёрдамида чек кўйиш мумкин. Аммо олимлар айни дамда механик арини яратишга эмас, айнан мевали дарахт гунчаларининг чангланиш жараёнига эътиборини қарратган.

Мияконинг фикрича, айни пайтда дронлар ёрдамида чанглатишни амалга ошириш бирмунча мурракб, чунки дронлар ўлчамлари сабаби фақатгина катта гулларга кўна олади ва одамлар томонидан бошқарилади. И.Мияко келажакда GPS тизими ёрдамида ўзи мустақил ишловчи дронлар яратилишидан умидвор.

ЎЛЧАМИ КИЧИК, СИФИМИ КАТТА

«IBM» компанияси тадқиқотлари бир атом ўлчамидаги ахборот сақлагачи ишлаб чиқарди. Унинг ишлаш жараёни сканловчи туннели микроскоп воситасида намойиш этилган.

«Nature» журналида маълум қилинишича, мавхуд замонавий хотира дисклари ва сақлагачлар бир бит маълумотни сақлаш учун 100 мингта яқин атомдан фойдаланади. Янги технология келгусида маълумотларни жуда зич ёзиши имконини таҳдим этди. Жўмладан, пластик карточакдек келадиган ахборот сақлагачига «Tipee» хизматидаги жами 35 миллион кўшикни жойлаш мумкин бўлади. Янги сақлагач атиги бир битта хотира ячейкасидан иборат, аммо улкан сигимга эга.

Курилма муаллифи Кристофер Лутцнинг сўзларига кўра, олимлар битта атом ҳажмича жойда маълумот сақлаш имкони яратилса, нима юз бериши мумкинлигини тушунишга ҳаракат қилинган. Улар таъриба пайтда электр токини ўтказиш воситасидан фойдаланиб, атомга маълумотни ёзган. Максад технологиянинг яроқли эканини намойиш этиши бўлган.

Дастлабки хуласаларга қараганда, мазкур курилма маълумотларни зичигини юз минг марта оширади. Тадқиқотлар ҳозирча 3–12 тагача атомдан иборат гурухларга ахборот ёзишининг уддасидан чиқди. Лутц жамоаси бир атом ўлчамидаги маълумотларни узок вақт саклашга ҳам эришиди. Галдаги вазифа эса бир ячейкали атом хотирасидаги маълумотни барқарорлаштиришдан иборат.

Дилшод РЎЗИҚУЛОВ тайёрлади.

Яхши йил — Наврӯзидан!

Баҳор она табиятга сепини ёзган айни кунларда кўнглимиз ҳам илик туйғуларга ошно тутинаётir. Қўёш тафтидан дов-даражатлар, еру кўк — бутун олам секин-аста рангин товланишига кирган. Айниқса, таълим масканларида ўкуви-ёшлар қалбиди илмга, мутолаага иштиёқ ошган. Бу ҳолни шоирдан бўлак ҳеч ким оташин изохлаи олмайди: “Ҳар баҳорда шу бўлар тақрор...”. Наврӯз аёймага бағишли ўтказиладиган тадбирлар ўғли-қизларга жўшқин ва кувноқ, кайфият улашмоқда.

Пойтахтимизнинг Шайхонтохур туманинда 169-мактабда бўлиб ўтган тадбир ҳам ана шундай байрамона руҳда кечди. Унда ўқитувчилар, маҳалла фаоллари, нуроний отахону онахонлар

иштирок этди. Байрам дастурхонига баҳорий таомлар, Наврӯз неъмати — сумалак тортилди. Ўқувчилар қадим урф-одатларимиздан намойиш этиб, йигилганларни куй-кўшик, рақслари билан хушнуд этди.

— Яхши йил Наврӯздан маълум, — дейди мактаб директори Гулноза Эргашева. — Фикримча, Наврӯzdek зўр тарбиячи ўй. Ўқувчиларни миллий қадирят, анъана-аримизни эъзозлашга ўргатишда, одоб-ахлоқ масаласида ҳам Наврӯз — энг моҳир Устоидири.

МУХБИРИМИЗ

Бурҳон РІЗОҚУЛОВ олган сурат.

Турсуной хола
беш яшар набира-
си Холиданинг
қўлига торогача ту-
қазиб:

— Югар, дугоналаринг билан
ёнгокдай катталикдаги тошлардан
териб кел, қизим, — деди.

Кизалоқ ҳайратга тушиди:

— Момо, сумалакка тош
ҳам соламизми?

— Тош солмасак, сумалак
коғозига ёнишиб кола-
ди. Ҳар битта тошга тилак
айтиб соламиш.

— Тилагим аниқ амалга
ошадими, момоҳон?..

Бу қадир болаларда
қизиқиши ўйғотди. Торога-
ча бир зумда тошга тўлди.
Масалликлар кетма-кет
коғозига солиниб, тошга на-
вбат келганда Холида пай-
до бўлди:

— Момо,

мен ҳам ти-
лагимни ай-
тиб, қозонга
тош ташласам майлими?

Набираси пиҷирлади. Ичиди ти-
лагими айтади. Турсуной холанинг қўз
ўнгига болалик дамлари гавдаланди.

...Жамалак сочлари кирккокил қилиб
ўрілган қизалоқ онасининг "Ховлимида"
сумалак қиласми, кариндош-уруп-
лар, қўни-қўшилар чикади", деган га-
нини эшитгандан бўён кўзига уйку кел-
майди. Кизчани қизиқтираётгани
— ният айтиб қозонга тош солиши...

Шоду хурсандчилик, елиб-югуриш
билан 18-19 соат давомиди қайнаган
сумалак тайёр! Ҳамманинг улуши ра-
самади билан тақсимланганч, ҳовли
бўшаб қолди. Кизалоқ ўқ-бу ёхни тар-
тибга солиб юрган онасига ёрдам бер-
моқда. Шу пайт онаси ундан:

— Кизим, кече сумалакка тош со-
лётганингда қандай тилак айтидинг? —
деб сўраб қолди.

Кизалоқ ҳудди катталардек бошини
бир томонга қийшайтирганча мийиги-
да кулди-ю "Бу ҳозирча сир, амалга
ошисин, кейин айтаман", деди. Она фар-
зандининг бўлигига кўлбик кўя қолди,
ортиқча қистаб ўтиради.

Бир неча кун ўтиб, мактабдан қайт-
ган кизалоқ онасининг бағрига отил-
ди:

— Онажон, биринчи тилагим амал-
га ошиди!

Нима ҳаҳида гапиравётганини онаси
англамаганини сезган қизча изоҳай
кетди:

— "Балли, қизлар" танловида голиб
чикини ният қилиб, сумалакка тош со-
лган эдим. Мактаб босқичида голиб
бўйдим!

Она қизасини бағрига босди. Мурғ-
аккина қизининг эзгу ниятидан боши ос-
монга етди. Балки эзгил, чақон қизи
сумалакка тош солмаса ҳам танловда
голиб чиқарди. Аммо бора қалбига эзгу
ниятни жо этгани барibir яхши-да!

Баҳор кетиб, ёз келди. Бу орада мак-
таб тугаб, ўқувчилар ёзги таътила ги-
чиши. Сумалакдаги тилаклар сал ун-
тилгандай бўйдди. Аммо... бир воеқа со-
дир бўлди-ю Турсуной яна илк баҳор-
даги каби қаттиқ ҳаяжонга туши.

— Кизалогим, юрақол, Саломат мо-

Сумалакдаги уч тилак

Qadriyat

монгни кўриб келамиш! — она ши-
рингина бўлиб ухлаётган қизчасининг
бошини силаб ўйғотди.

У шошиб ўрнидан тураркан, уйку
аралаш онасини саволга тутди:

— Вой, момом қишлоққа қайтдими?
Қўзлари...

Саволини охиригача беролмади. Чун-
ки Саломат момонинг кўзи ўтган йил-
дан бўён яхши кўрмас эди. Шахарда
яшайдиган ўғли онахонни даволатиши
учун олиб кетган экан. Пойтахтаги кўз
каспалларни марказий клиник шифо-
хонасида жарроҳлик амалиётини ўтказ-
гач, момонин кўзи яна кўра бошлади.

Хушхабар бутун кишлоқ бўйлаб тар-
қалди. Бир давра бўлиб ўтирган ёши
улуг уонахон, аёллару қиз-жонуларга
Саломат момо меҳр билан тикилар, ан-
чадан бери қўрмаган қадронидек ҳар
бираши бағрига босар, хурсандчилик-
нинг чеку чегараси ўйқ эди. Қўриши
навбати қизалоққа келди. У ҳаммани
ҳайратга солганинг қўзларидан
секингина ўпид: "Энди ҳеч қачон
оргиман, момоҳон. Мен Ҳудодан шуни
сўрадим", деди. Мехмонлар қизчанинг
хатти-ҳаракатларини ажабланниб кузат-
тиришиади.

Уйга қайтаётгандан қизалоқ онасига
кинич "сир"ни очди.

— Сумалакдаги иккинчи тилагим ҳам
амалга ошиди, онажон...

Янги ўйку юни бошлианди. Турсуной
ҳам бир ёшга улғайб, яна қадрон
мактаби, дугоналари даврасига қайт-
ди. Мактабда янгили! Ҳамидагина
куриб, фойдаланишга топширилган
кенг ва замонавий спорт зали ўқувчи-
лар шоқин-суронига тўлди.

Бу — Турсунойнинг учинчи тилаги.

... Момо бир лаҳза болалик дамла-
рига қайтиб, дошқозон атрофида юрган
набирасининг елкасига қоқиб
кўйди:

— Узоқ вақт қайнагани учун ҳам бу
илоҳий нематтага Яраттанинг назарни
тушиди, болам! Шунинг учун тошни
яхши ниятда ташласанг, орзу-ҳавасинг
рўёғга чиқади...

Дошқозон биқирлаб қайнайди, кат-
та капир айланади, ҳамма ўз ниятини
айтади...

Райхона ХЎЖАЕВА

Қўшалоқ айём

Үй бекаси Ойдин ошхонада қўли-қўлига тегмай, пиши-
рўйдирга киришди. Бугун — кенжатоининг туғилган куни.
Ёнга қизалоги Зебо қўшилди. Икковлашиб дастурхонни
ясатдилор. Ҳаял ўтмой, турмуш ўртоғи Тўлқин котта торт
кўтарбири кириб келди.

— Қани, Наврўзжон, сени бир
бағримга босайин! Туғилган ку-
ни билан, ўғлим. Умринг узоқ
бўлсин, орзу-ниятларинга эриш!
Сенинг тавалду, топган кунинга
қўшилб Наврўз байрамини ни-
шонларсанмиз-да! — ота ўғил-
чинни күчкаш, юзидан ўнди.

21 марта туғилган Нав-
рўзжоннинг юзида табассум.
Бу йил сакизинчи баҳорини
карши олаётган болакай Тош-
кент шаҳридаги 228-умумталь-
лим мактабининг биринчи

синф ўқувчиси. Учтепа туманини
да истикомат қилувчи бу оила
аъзолари ўша куни қўшалоқ
байрамни нишонлайдилар.
Оила бошлиғи — Ўзбекистон
давлат жаҳон тиллари универ-
ситети иккинчи инглиз фило-
логияси факультети "Жаҳон
адабиёти ва адабётшунослик"
кафедраси ўқитувчиси Тўлқин
Оллорёв сасатилган дастур-
хон атрофида барча фарзанд-
ларини суйб эркалайди. Уй
бекаси Ойдиной баҳорий таом

Салима холаникода сумалак
сайли, аниқроги, сайилга тараффуд.
Йил ҳайр-баракали келсин,
юртимиз тинч-хотиржам,
дастурхонимиз тўкин-сочин, шодлик
ҳамиша барқарор бўлсин, деб
маҳалланинг кайвони онахонлари
йигилиб, эзгу ниятлар тилаб, ишга
енг шимарган.

лак сайли энг кувончли кунлардан
бири. Яқиндагина қирқ йиллик қадр-
дони — қайнонаси оламдан ўтгани
учун опа сумалакда қатнашишин ўзига
эп кўрмади. Аммо ҳамманинг суклю
таоми — филминдин мўл қилиб пиши-
риб, ўлдидан бериб юбориди. Ахир
бир кечайо бундуз тұтхамай сумалак
кўзғашнинг ўзи бўладими?

Момом айтган: "Сумалак ҳалолник
нин ёқтиради". Ювиниб-таранмаган,
покланмаган киши ўз ихтиёри билан

Қуёш шакли

Кўни-қўшнилар жам бўлиб, бирори ун,
бирори ёғ қўшади, яна бирин ўтин олиб
келади. Эзгу тилаклар айтиб бўлингач,
сумалакни кавлашга уннаган момо, ав-
вало, қадимиги термалардан бошлайди.
Сўнгра ёшлигида, сумалак сайилларди
айтган кўшиги ёдга келади:

Билансомда тўғизсўз,

Душман қылар гапу сўз.

Душман қылса гапу сўз,

Айримаймиз қоракўз.

Момо ўшилгини тамом эслади:

Соларни толим-толим,

Ҳар вақт сенда хаёлим.

Менга бир қараб қўйсане,

Яшнаб кетар жамолим.

Сўнгра ёшлиларга қараб:

— Қани, сизлар ҳам айтинглар! —
деди. — Бизнинг қўшилар жуда кўп эди.
Адоги ўйқ эди. Қунтисизлигимиз бор
бўлсин, ёзиб ҳам кўймаганмиз. Кўрқан-
мизда, айланайлад!

— Йигит-қизлар айтишувини айтмай-
симиз! — яна бир онахон сумалак кав-
лар турбап гапни илиб кетди. — ўғли бўй
тортган ота-оналар келин танлаш учун
сумалак сайлини кутарди. "Қани, қайси
қиз кўпининг олдида ўзини одобли ту-
таркан", деб.

Йигит-қизлар айтишувини айтмай-
симиз! — яна бир онахон сумалак кав-
лар турбап гапни илиб кетди. — ўғли бўй
тортган ота-оналар келин танлаш учун
сумалак сайлини кутарди. "Қани, қайси
қиз кўпининг олдида ўзини одобли ту-
таркан", деб.

Шоҳигит-қизлар кўшиқка жўяли жавоб
кайтаролмайдан қизаринираб турган-
да дарвоздадан бир гурух ўқувчисини етак-
лаб адабиёт ўқитувчиси Шоҳида муал-
лини кириб келиди:

— Шоҳир Зулғифхоним баҳорнинг ил-
кинида туғилган. Қани, болалар, "Ўзи
майли мамлакат Мамлакатда сиз" ўзбери-
ни айтинглар! Ўзбекистон ҳаҳл шоири
Тўра Сулаймондан айтинглар...

Шоҳир ўқтам овозли бир ўспирин:

Ой ҳам чиқмас эмиш, тонг отмас эмиш,

Офтоб ҳам нурни таратмас эмиш,

деб бошлаб қолди. Ойлопукдай киз
шеврни келган жойидан давом эттири-
ди:

Гулзорлар кўнинни яратмас эмиш,

Сиздай шоираси ўйқ шаватларда.

Бояги ўспирин ёнди жўшиб кетди:

Кизлари ой мисол тўйласм эмишлар,

Вафо пелигини билmas эмишлар.

Садоқатга сажда қиласм эмишлар,

Сиздай шоирасиз оишнларда...

Даврага ўзгана, кайфият ора-
лади. Шу дам тўрт қўшниникадан тўрт
хил таом келди. Бу неъматлар асло
итлимос қилинган эмас. Шундайин
бағрикенг ҳалқизм. Сумалак кўзғаёт-
ганларга овқат узатиш қадимдан дав-
ом этаётган одат. Ба улугъаняна эр-
тасига сумалак пишиб, кўни-қўшинига
тарқатилгунча давом этади.

Негадир, маҳалладаги Қўйсин опа
сумалак йигинида кўринмади. Сума-

лак аталиши бу ўқитувчига
ўзгача гурур баҳш этади.
Яқинлари, жўра-йўлдулари
ўша куни Наврўзнига "бос-
тириб" келишади. Муаллим
топганини дастурхонга тўка-
ди. Байрам баҳона, дайдор
нинимат.

— Байрам куни туғилсан-
гиз, сизга икки карра хур-
сандиллик бўларкан. Ангорда
Наврўз кунлари энг тансиқ та-
омлар дастурхонга кўйлади.
Ўзига хос тандир гўштини
азиз меҳмонларимизга илини-
миз. Улар орасида мен учун
ардоқли бўлган момонминг
кўнглини кўпроқ олсан, дей-
ман. Ўнга энг юмшоқ ва тан-
сиқ таомларни тутамиз. Шу
ўшларга бизни ҳам этказин!
— деди Наврўз Колматов.

Хулкар ТЎЙМАНОВА,
"Ma'rifat" мухбари

2017-yil 21-mart, № 23 (8984)

Халқ ўйинлари — сайиллар кўрки

Наврӯз байрами деса, сумалагу ҳалимдан кейин кенг қишу адирлар бағрида ўтказиладиган сайиллар кўз олдимиша келади. Бу сайилларда гоҳ қураши, гоҳ арқон тортиши, гоҳида эса тош кўтиши сингари мусобакалар томошабинларнинг завқини оширади. Аслида сайиллар айнан мана шундай муросасиз, куч ва асабни си-найдиган халқ ўйинлари билан қизик, ёдда қоларлиди.

Кадим-қадимдан ота-бобаримиз Наврӯз байрамини ўзгача кайфиятда, кўтарини руҳда кутиб олган. Улар Наврӯз ўзаро меҳр-оқибатни кучайтиради, элни аҳил қиласи, деб ишонишган. Бу айём йилбоши дея улуғланган. Йигитлар Наврӯз сайилларда майдонга чиқиб, ўз кучини, гуруруни си-наган. Ўз кучини синанган йигит фақат галаба қозонини ўйланган. Ахир шу куни ракибини енгса, йилбўйиши шарши юришади, ниятлари амалга ошади.

Байрам ўйинларидан — от ўйин, чиллак, кўйичроқ ўйин, тош, лапар, иш ўйинлари ва ҳоказоларни ҳали ҳам юртдошларимиз яхши билишади. Бу маросимда томошабинлар: кексаю ўрта ёшилар, ўспиринлар, ҳатто қизлар, айниқса, сумалакдан ялаб, варрас учиринистагида сайилла келган болалар қўй-чувлашиб, даврани тўрт томонидан ўраб олади. Ана ўттада кураш дейсизми, арқон тортиши — ўйинлар кизийверади.

Сумалак ёки ҳалим пиширилса, бир пайтлар жойларда иккى ёш йигит танланиб, ким тез ўтин ёриш бўйича мусобака ўтказилган. Шу баҳона балки ўспиринлар иш кўёвлик синовидан ҳам ўтказиландир. Давраларда улоқдан ташқари, кураш, хўроzu кўчкор уришиши, масҳараబозлиқ, асқияబозлиқ, дор ўйинлари ҳам уюштирилган.

Ҳалқимиз севиб ўйнаган ўйинлар худди ўзимиз каби содда ва ўзаро ҳурматга, дўстона муносабатларга асосланган. Яна айрим мутахассислар халқ ўйинларининг бугун урф бўлган кўйлаб ҳалқаро спорт турларига шаклан ўхшашлигини айтади. Масалан, қишлоқларда ҳозир ҳам ўйнадиган «Ота гов-гов» ўйини худдига гольға, «Дук тегиши» эса қаратэ, таэквондо ёки у-шуга ўхшаркан.

Наврӯз байрами йилда бир марта нишонланадиган энг қадрдан байрамлардан бири бўлгани боис унда ўйналадиган ўйинлар ҳам кўпчилик биладиган, шугулланиб юрган машгулотлар бўлган. Хусусан, «Бўрон», «Чавандоз», «Олиб қочар», «Чўнка шувоқ», «Елка кураши», «Кирк тош», «Минди», «Бўта солай», «Тортишмачоқ», «Киз қувди» каби йигирмадан ортиқ ўйинлар Наврӯз сайилларини ҳар жиҳатдан безаган.

Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, миллий анъана ва қадрятларимизни асрар-авайлаб, келажак авлодга етказишга алоҳида эътибор қартилмоқда. Бу жараёнда унтилиб кетаётган анъаналаримиз катори миллий ўйинлар қайта тикланади. Чунки Наврӯз байрамини сайилларсиз, сайилларни мусобакаларсиз тасаввур килиб бўлмайди. Улардан бири бўлмаса, байрамнинг файзи йўқолади, завқи қочади.

Айниқса, одамларнинг дикатини торатидиган, ҳаяжонини ўсириб, ички туйгуларини жунбушга келтирадиган, айни кез ҳамжихатликин мустаҳкамлаб, гинаю аразга барҳам берадиган мусобакаларсиз Наврӯзининг қиймати йўқолади. Бинобарин, халқ ўйинлари азалдан аждодаримиз мадданинг ҳаётининг ажралмас қисми бўлган. Кўплаб биз билган ва билмаган ўйинларимиз илдизлари жуда кўхна бўлиб, улар асрлар давомидан ҳалқимиз маънавиятни бойитишига, онгу тафаккури ва ҳисбутуғулари тозарувига хизмат қилган. Агар яхшилаб ётибор берсак, бу ўйинларда бобою момоларимизнинг турмуш тарзи, меҳнати, ютуқлари ўз аксина топганини кўрамиз. Айтиш мумкинки, мазкур ўйинлар ўша пайтларда ёшларни тарбиялашнинг ҳаётини мактаби бўлган.

Холбуки, улуғ алломаларимиз ҳам халқ ўйинларига бефарқ бўлмаган. Хусусан, Алишер Навоий асрарларида байрамлар, тантаналар, тўйлар муносабати билан ўйинлар уюштирилгани оид лавҳаларни уртамиз. Ёки Маҳмуд Кошварийнинг «Девони луготит турк» асарида халқ ўйинларининг «корангуни» (коронгидаги кўргон олиш), «бандол» (асир олиш), «ўтиш-ўтиш» (давра ўйини), «чавғон», «ўт бандал» (таёк ўйини), қиличбозлиқ, найздорлик сингари 150 дан ортиқ турининг номи келтирилгани бунинг бир исботидир. Бу ўйинларнинг аксарияти айнан Наврӯз байрамида авжига чиқишини, ҳозирги кунда ҳам болалар учун қизиқарли машгулот эканини айтиш мумкин.

— Халқ ўйинлари кишига ўзгача хушиудлик улашади, инсоннинг кайфиятига ижобий таъсири этади, — дейди Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия институти профессори, халқ ўйинлари билимдони Тальят Усмонхўжаев. — У айниқса ёшларнинг жисмоний, ақлий, ахлоқий ривожланишида, кучли, чаққон, топқир, фаросатли, мард бўлиб камол тошида катта аҳамиятга эга. Биз — мутахассислар ушбу ўйинларга тўхтатланганда, кўпчина жисмоний-тиббий жиҳатларини таҳлил қиласиз. Аммо халқ ўйинлари ахлоқий, эстетик ва ақлий, руҳий тарбия воситаси ҳамдир. Аввало, ўз ҳаки, обрўси учун курашади, ғалабага интилди, ортияни химоя қилишга ўрганидан. Колаверса, ўйинда рақиблар кўча-кўча, оила-оила, қишлоқ-қишлоқ бўлиб бўлниши уларни ўз оиласи, кўялона қишлоғини ҳурмат қилиш, қадрни баланд тутиши чорлайди. Бу эса ёшлар қалбидаги Ватан шаънини асрардек муқаддас бурч шаклланишининг ишларидир.

Бундан ташқари, бу ўйинлар ёрдамида ёшлар ўзаро сухбат, мумоала мадданиятини ўзлаштиради. Чунки улар ўйинда қатнашаркан, жамоадошларининг

фиркини тинглашга ва ҳурмат қилишга мажбур бўлади. Агар мумаласи кўпол бўлиб, ўз билганидан қолмаса, жамоа уни бир зумда четга чиқарип кўяди. Болалар учун бундан оғир жазо борми? Ўйинларда галаба қозонини ҳамма истайди. Бирор муваффакиятга меҳнатсевар, тиришқоқ, уддабурон жамоа (бала) эришиди. Демак, халқ ўйинлари болаларни меҳнатсеварликка, ижодликка, сабру чидамга ҳам давват этади.

Ўйинларимизда инсонларни қадрлаш, бир-бирига ёрдам кўrsatishti, кучизорқ ўртогини кўллаб-куватлаш, йикилган рақибга кўл чўзиш, қийноқ усулларидан Фойдаланмаслик, ҳалоллик, ростгўйлик ва адолатлилик каби жиҳатлар бўртиб туради. Ўйин пайти бир-бирини енгишга интилган рақиблар ўйнданда кейин «Бу бир ўйин, холос. Бугун мен ютдим, ўтган йили сиз ўтгандингиз. Дўстлигимиз йўқолмасин», деб кучошибашлаб кўришади. Шу ўйинлар қанча оммалашса, жамоа учун, унинг манфаатлари учун кураши, қийничиликларни биргаликда ёнгиги ўтиш, ўз шахсий қарашлари ва манфаатидан воз кечиб, кўпчиликларни ютуғи учун инишлиш ҳалқимиз руҳиятига шунчалик чукур сингиб боради.

Афуски, Фарб ва бошқа мамлакатларда оммалашган спорт турлари бўйича ўтказиладиган шов-шувли мусобакаларнинг қандай тус олайтганини кўриб турибиз: кўзи мөхр эмас, қонга тўлган спорччи (ёки гладиатор) рақиби йўқилса, устига чиқиб тепкилайди, ёввойи эҳтиросга эга томошабинлар эса бундан бениҳоя яйрайди. Айрим спортилар эса ўз манфаати учун гуруридан кечади, ёлғончилик, иккююзламачилик килиб бўлса-да, совринга эга чиқсан, дейди. Бутун умр бир-бирига адоватда бўлиб, душманлик қилавради...

Қолаверса, мана шу мусобакалардаги манзараларни бугун дунёning турли бурчакларидан давом этадиган урушу низолар, қонли тўкнашувларда кўриш мумкин. Қирғинларда минглаб бегуноҳ инсонлар курбон бўлаяти, миллионлаб одамлар ўз киндин кони тўкилган заминни ташлаб, ўзга юртларда жон сақлашга мажбур бўляти. Шундай таҳликали даврда, ақинча ўзбекистонимиз осмони мусафо, ҳалқи тинч-тотув яшатгани, мамлакатимизда яшариш ва янгиланиш байрами Наврӯз сайилларни кенг нишонланадиганга халқ ўйинларни мазмунига сингиб кетган — ҳамжихатлигимиз, одамийлигимиз, тинчкесеварлигимиз, қалбимиздаги меҳр-оқибат, садоқат, раҳму шафқат, дўстлик ва поклик туйгулари сабаб бўлаётганини бир зум ҳам унту-маслигимиз лозим.

Зоҳиджон ХОЛОВ

Баҳор — янгиланиш, яшариш фасли. Кўклам келиши билан табиат кўйнига чиқиб кўчат ўтказиши, атрофни тозалаш, бօғ-роғни ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш билан шугулланни, дилимиз ёришиди. «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ташабbusи билан бошланган «Экологик маданият ойлиги» ёш авлоднинг экологик билимини шаклнтиришга хизмат қиласи.

Ёшлар ижод саройида ўтказилган матбуот анжуманида экологик ойлик доирасида амалга ошириладиган ишлар ҳақида атрофлича маълумот берилди. Табиатни муҳофаза қилиш давлат кўмитаси билан ҳамкорликда ташкил этилган ойликда ёшлар атроф-муҳитни муҳофаза қилиш билан боғлиқ турли лойиҳаларга жалб этилади.

«Экологик маданият ойлиги» бошланди

— 20 марта 20 апрелгача давом этадиган ойликда «Ёшлар ҳашари», «Ҳар бир ёшга бир ниҳол», «Экологик лаборатория», «Экологик экспурсия», «Эко ташаббус», «Яшил чорлов», «Аждодлар хотириса муқаддас» каби лойиҳалар амалга оширилади, — дейди «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати марказий кенгаши раиси ўринбосари ўтқир Шукров. — Уюшқонлик, кўтарини руҳ барча иштирокчилар шиорига айланади. Атроф-муҳитни асрар мавзусидаги «Глобал иклим ўзгаришлари», «Орол денгизи муаммоси», «Исикхона эффекти ва дунёning исиси» каби хужжатли фильмлар намойиши ёшларни бефари колдирмайди. Фаол иштирок этган йигит-қизларни турли номинациялар бўйича рафтаглантиромоқчилини.

Матбуот анжуманида журналистларни қизиктирган саволларга тадбир ташкилотчилари бағасил жавоб берди.

Хасан МУМИНОВ

Йигитлик бурчига садоқат қасамёди

Президентимизнинг 2016 йил 21 декабрдаги «Ўзбекистон Республикаси фуқароларни муддатли ҳарбий хизматтага навбатдаги ҷа-кируви ҳамда белгиланган хизмат муддатларини ўтаб бўлган ҳарбий хизматчиларни Куролли Кучлар резервига бўшатиш тўғрисида» ги қарорига мувофиқ, Тошкент ойли ҳарбий техника билим юртида муддатли ҳарбий хизматтага чакирилган аскарларнинг ҳарбий қасамёд қабул қилишига багишиланган тантанали тадбир бўлиб ўтди.

— Фарзандининг бахт-саодати, фазула камолини кўриш ҳар бир ота-онанинг энг юксак орзузи, — дейди Гулчехра Собирова. — Мен ана шундай орзузи ушалган баҳтили она-ман. Сабаби, бугун дилбандин Аслиддин Салоҳиддинов ҳам ҳарбий бўлосида тантанали қасамёд қабул қилид. Ҳозир у Ватан ва ҳалқ хизматига «лаббай» дейдиган, мадд, жасур ордига содик йигитлар сағифа таъсида. Бундай жуда курсандман. Вобкент курилиши ва транспорт касб-хунар коллежидаги устоzlарим кўп бор таъқидлаган. Эндилида бу ўгит ва бугунги тантанали қасамёд хизмат кунлари доимий ҳамрохи мизга айланади. Хизматни наумани якунлаб, ойли ҳарбий таълим мусафасига, ҳалқи кирмоқчиман. Келгусида Ватани музаккадас билиб, унинг тинчлигига осойиштаги таъминлашга муносаб ҳисса кўшишини ният қилганман.

Ватанга содиклик онти сафда турган ҳар бир ёшнинг Ватан ва ҳалқ олидаги масъулиятини яна бир карра ошириди. — Сафдош дўстларим каби мен ҳам ҳалқимга, Президентимга содик бўлишига тантанали қасамёд қилдим, — дейди Иброҳим Шодиев. — Энг улф, энг азиз неъмат — истиклиномизни асрар-авайлаш,

Курбонбой МАТКУРБОНОВ,
“Ma'rifat” мухабири

М.В.ЛОМОНОСОВ ЙОМИДАГИ МОСКВА ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИНИНГ ТОШКЕНТ ШАХРИДАГИ ФИЛИАЛИ

Барча юртдошларимизни, Олий ва ўрта махсус таълим ва Халқ таълими вазирликлари тизимидағи ҳамкасбларни, устоз-мураббийларни, мамлакатимизга ташриф буюрган чет эллик сайёхлар ва меҳмонларни Шарқ халқларининг азалий қадриятлари ва урф-одатлари мужассамлашган Наврӯз байрами билан самимий кутлаймиз!

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi,
O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus
ta'lim vazirligi, O'zbekiston
Ta'lim, fan va madaniyat
xodimlari kasaba uyushmasi
Respublika kengashi.

Bosh muharrir Abdusamat RAHIMOV

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida
2006-yil 22-dekabrda 0067-raqam bilan ro'yxtaga
olingga. Indeks: 149, 150. Г-315. Tirajji 58165.

Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3. Bahosi sotuvda erkin narxdasi.

TELEFONLAR:
qabulxona — 233-50-55;
kotibiyat — 233-99-15;
reklama va marketing bo'limi —
233-42-92(faks), 236-54-17.

«Ma'rifat»dan
materiallarni ko'chirib
bosish tahririyat
ruxsati bilan amalga
oshirilishi shart.

Tahririyatga kelgan
go'lyozmalar tarqiz
qilinmaydi va muallifiga
qaytarilmaydi.

MANZILIMIZ:
100083, Toshkent shahri,
Matbuotchilar ko'chasi, 32-uy.
Web-site: www.marifat.uz

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA, Faxriddin RAHIMOV.
Navbatchi muharrir:
Abror UMARQULOV.
Navbatchi:
Bobomurod XUDOYBERDIYEV.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasi.
Korxonha manzili: Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

O'ZA yakunni — 23.15 Topshirildi — 00.35

1 3 4 5 6